

**UNIVERZITA KARLOVA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

Katedra pedagogiky

**Využití volného času a volnočasové aktivity žáků
středních škol v Chomutově**

Use of free time and free time activities of secondary school

pupils in Chomutov

Bakalářská práce

Vladimír Arnold

Vedoucí práce: Mgr. Jana Kočí, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku (B U-PVOV)

Praha 2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma „Využití volného času a volnočasové aktivity žáků středních škol v Chomutově“ potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. června 2020

Rád bych tímto poděkoval Mgr. Janě Kočí Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za její trpělivost, ochotu a odborné rady. Dále bych chtěl poděkovat vedoucím pracovníkům škol, kteří mi byli ochotni poskytnout prostor pro vlastní výzkum a respondentům, kteří se tohoto výzkumu zúčastnili. V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma „Využití volného času a volnočasové aktivity žáků středních škol v Chomutově“ se zabývá časem a volným časem dětí a mládeže z Chomutovského regionu a mapuje problematiku jejich volnočasových aktivit a činností. Teoretická část se zabývá definicí volného času a jeho historickým pojetím, různými pohledy na volný čas, funkcemi, které tento čas má a činiteli, které volný čas ovlivňují. Dále se teoretická část zabývá výchovou ve volném čase a jejími funkcemi, výchovou mimo vyučování a školskými volnočasovými zařízeními včetně subjektů volnočasových aktivit, která se ve městě Chomutově nachází. Pozornost je také zaměřena na problematiku rizikového chování, které dnešní mládež ohrožují a zda je možno tyto jevy nějakým způsobem eliminovat, nebo jim částečně předcházet prevencí. V další části této práce jsou popsány také sociální sítě, které mají na trávení volného času nemalý vliv. Cílem této práce je zjistit, jakým způsobem žáci středních škol v Chomutově využívají svůj volný čas, zda jsou spokojeni s náplní a množstvím svého volného času, jakým se věnují volnočasovým aktivitám a zda využívají některé volnočasové zařízení, které město Chomutov nabízí. Pro dosažení tohoto cíle bylo použito dotazníkového šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Volný čas, volnočasová aktivita, zájmová činnost, výchova ve volném čase, rodina

ABSTRACT

The bachelor thesis "Leisure time activities and leisure activities of secondary school students in Chomutov" deals with the leisure time of children and youth from the Chomutov region and maps the issue of their leisure activities. The theoretical part deals with the definition of leisure time and its historical concept, various views on leisure time, the functions that this time has and the factors that affect leisure time. Furthermore, the theoretical part deals with education in leisure time and its functions, education outside teaching and school leisure facilities, including subjects of leisure activities, which is located in the town of Chomutov. Attention is also focused on the issue of risky behavior that threatens today's youth and whether it is possible to eliminate these phenomena in some way or partially prevent them. The next part of this work also describes social networks that have a significant impact on leisure time. The aim of this work is to find out how high school students in Chomutov use their free time, whether they are satisfied with the content and amount of their free time, how they engage in leisure activities and whether they use some leisure facilities that the city of Chomutov offers. A questionnaire survey was used to achieve this goal.

KEYWORDS

Leisure time, leisure time activity, education in leisure time, family

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 Volný čas.....	9
1.1 Vymezení pojmu volný čas	9
1.2 Historické pojetí volného času	10
1.3 Různé pohledy na volný čas	12
1.4 Funkce volného času	12
1.5 Činitelé ovlivňující volný čas	14
1.5.1 Rodina	14
1.5.2 Vrstevnická skupina	14
1.5.3 Lokální prostředí	15
1.5.4 Média.....	16
2 Pedagogika volného času	17
2.1 Výchova ve volném čase	17
2.2 Funkce výchovy ve volném čase	18
2.2.1 Funkce výchovně-vzdělávací	18
2.2.2 Funkce zdravotní	19
2.2.3 Funkce sociální.....	20
2.2.4 Funkce preventivní	20
2.3 Výchova mimo vyučování.....	20
2.4 Školská volnočasová zařízení	21
2.4.1 Školská výchovná zařízení pro zájmové vzdělávání.....	21
2.4.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení	22
3 Rizikové formy chování	24
3.1 Vybrané typy rizikových forem chování ve školním prostředí	25

3.1.1	Záškoláctví	25
3.1.2	Užívání alkoholických nápojů.....	26
3.1.3	Užívání tabákových výrobků	26
3.1.4	Šikana	26
3.2	Prevence rizikových forem chování	27
4	Sociální síť	29
5	Subjekty volnočasových aktivit ve městě Chomutov.....	31
5.1.1	Kulturní a společenská zařízení.....	31
5.1.2	Veřejná sportovní zařízení	32
5.1.3	Sportovní kluby	33
5.1.4	Zájmové kluby a sdružení	33
	PRAKTICKÁ ČÁST	34
6	Cíl práce a hlavní výzkumné předpoklady	34
7	Charakteristika výzkumného vzorku.....	35
7.1	Zúčastněné školy	35
7.2	Charakteristika zúčastněných žáků.....	36
8	Kvantitativní průzkum.....	37
8.1	Průběh průzkumu.....	37
8.2	Vyhodnocení výsledků průzkumu	67
8.3	Diskuse	68
	ZÁVĚR.....	71
	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	73
9	Bibliografie.....	73
10	Internetové zdroje.....	76
11	Přílohy	77

ÚVOD

Volný čas je nedílnou součástí života každého člověka a záleží na každém jedinci, jakým způsobem svůj volný čas využije. Pod tímto pojmem si však můžeme představit cokoliv. Každý člověk dělá něco rád, má své vlastní zájmy, koníčky, nebo aktivity, kterými se ve svém volném čase zabývá. Někdo tento čas tráví aktivně, někdo pasivně, někdo se vzdělává a někdo se nudí. Využití volného času je v dnešní době velice aktuální téma. O této problematice je k dispozici nepřehledné množství literatury od světových i domácích autorů a proto má samotný pojem volný čas spoustu různých definic a výkladů. Na jedné věci se však všichni autoři shodnou. Nejdůležitější a nejvzácnější komoditou pro možnost využívání volného času a věnování se volnočasovým aktivitám je samotný čas.

Ne všichni lidé však mají volného času, kolik potřebují. Dnešní uspěchaná doba postavila veškeré životní povinnosti nad vlastní zájmy, nad věci, které bychom rádi dělali, nad veškerou zábavu a čím dál více lidí má naučenou, dnes již každou chvíli používanou frázi „nemám na nic čas“.

V této bakalářské práci se budu zabývat právě časem. A to volným časem a volnočasovými aktivitami dnešní středoškolské mládeže, která ještě není zatížena pracovními povinnostmi, starostmi o rodinu či o děti a jejich téměř jedinou povinností je chodit do školy, dobře se učit a mít úctu ke starším lidem.

Cílem této práce je zjistit, jakým způsobem využívají čas žáci středních škol v Chomutově. Nejde tedy pouze o volný čas, tedy ten, který žáci stráví mezi odhozením tašky do kouta po příchodu ze školy a časem, kdy jdou večer spát. Chtěl bych se také zjistit, zda mají tito žáci nějaké povinnosti, jejichž plnění nemůžeme do volného času zahrnout. Asi se shodneme na tom, že pomoc v domácnosti a drobné domácí práce jsou pro děti a mládež prospěšné. Dále se budu zabývat zjištěním, co opravdu tito žáci ve svém volném čase dělají, jaké mají volnočasové aktivity, zda svůj volný čas tráví aktivně nebo pasivně, kde a s kým. Dále bych chtěl zjistit, s jakým rizikovým chováním se tito žáci setkali. V neposlední řadě je samozřejmě na místě také menší průzkum ohledně trávení volného času na sociálních sítích. Cílů této práce bych chtěl dosáhnout šetřením mnou navrženým dotazníkem.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Volný čas

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Pod pojmem volný čas si každý představujeme něco jiného. Pro většinu lidí se však jedná o čas, kdy mají splněny všechny pracovní, rodinné či studijní povinnosti a mohou se věnovat svým zálibám, koníčkům a zájmové činnosti, svobodně se rozhodnout, zda tento čas budou trávit aktivně či pasivně, nebo prostě jen odpočívat. Pro spoustu pracujících lidí znamená volný čas to, že se konečně po náročném dni můžou posadit na pohovku a konečně si vypít studenou kávu. Pojem volný čas má spoustu definic a bývá různě interpretován. Na toto téma byla již napsána velká škála odborných publikací od světových i domácích autorů, kteří vycházejí ze zásadně shodného, dostatečně širokého základu a odlišují se pouze mírou konkretizace základního pojmu.

Dle Pávkové (2001) „*volný čas můžeme chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášíjí nám pocit uspokojení a uvolnění. Patří sem tedy odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost.*“

„*Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářecí.*“ (Hájek, 2008, s. 10)

Pedagogický slovník kolektivu autorů Průcha, Walterová a Mareš, definují volný čas jako „*čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).*“ (1995, s. 255)

„*Volný čas je veličina, která bývá chápána jako atribut, charakteristický znak svobody individua. Má však svou hodnotu jen v poměru k pracovním i mimopracovním činnostem, které jedinec koná buď v rodině, nebo v širším společenském prostředí.*“ (Spousta, 1996)

1.2 Historické pojetí volného času

Hodaň (2002) ve své publikaci uvádí, že volným časem a jeho prožíváním se zabývalo lidstvo již velmi dávno, a že jedno z prvních vymezení volného času v naší civilizaci učinil řecký filozof Aristoteles (384-322), který žil v době rozkvětu řecké společnosti. Ta se stala významným mezníkem ve vývoji evropské civilizace, a to hlavně díky rozvoji řemesla, obchodu, kultury a vědy. Charakteristickým rysem společnosti, a tedy i Aristotelovy koncepce, bylo vyzdvihování intelektuální činnosti a vrcholem nejvyšší lidské blaženosti byla rozjímavá činnost, která uspokojuje člověka, protože rozjímání vede člověka k moudrosti. Toto rozjímání se realizovalo ve volném čase, který Aristoteles nazýval „scholé“. Tento volný čas byl určen pro rozumování, čtení veršů, setkávání s přáteli a poslouchání hudby. Byl to také čas na vědu a filozofii. Aristotelovo pojetí volného času se dá tedy popsat jako souhrn činností, které člověk koná pro vlastní potěšení a vlastní blaho. Hledání radosti a potěšení je jedním z charakteristických rysů volného času v dnešní společnosti.

Hodaň (2002) však zmiňuje i jiné osobnosti, které se volným časem z historického hlediska zabývaly:

- V antické filosofii se s pojmem volného času dále setkáváme u Plutarcha (asi v letech 46-126) v „Hostině mudrců“, kde se jednotliví učenci přou, co činí dům nejvíce šťastným. Za šťastný dům se považuje ten dům, kde je nejvíce volného času.
- U Platona (427-347) v jeho „Zákonech“ se již objevuje vztah práce a volného času, tedy oddělení sféry volného času (zahálky) a sféry práce.
- Tomáš Akvinský (1225-1274) doporučuje, aby život věnovaný zbožnému rozjímání byl přípravou na život posmrtný. Považuje ho za cennější, než život plný činností.
- Giordano Bruno (1548-1600) prohlašuje každý druh lidské práce za prostředek lidských výbojů a obranu proti zlému osudu. Vyhláší heslo „že teprve práci se stává odpočinek morálně důstojným“.
- Thomas More (1478-1535) vytyčil požadavek volného času tak, že v ideální Utopii pracuje člověk jen 6 hodin. S volným časem může poté nakládat podle svého svobodného rozhodnutí.
- Thomasso Campanella (1568-1639) ve „Slunečním státu“ požaduje jen 4 hodiny práce. Volný čas má člověk trávit příjemným studiem, rozhovory, čtením či procházkami.

- Karel Marx (1818-1883) definoval volný čas jako předsíní výroby, kde se člověk musí hodně učit, než do výroby vstoupí. Volný čas chápe jako stálou součást rozvoje člověka, kdy se vzdělává. Chápe volný čas jako sféru lidské svobody, svobodného rozhodování a svobodné činnosti. Práci charakterizuje jako říši nutnosti, volný čas jako říši svobody. Člověk musí pracovat, aby mohl mít volný čas. Naopak musí ve svém volném čase odpočívat, reprodukovat svou pracovní sílu, aby mohl pracovat.

Hodaň (2002) dále uvádí, že v celé historii jsme se setkali v podstatě s trojím hodnocením volného času:

- optimistickým, které ve volném čase vidí smysl a cíl života
- skeptickým, které zdůrazňuje negativní stránky (zahálka, nuda a prostor pro nepravosti)
- realistickým, které pečlivě hodnotí význam volného času a jeho možná reálná zneužití.

Pávková (2008) ve své publikaci uvádí, že počátky volného času a výchovy ve volném čase v novodobé společnosti sahají do roku 1648. Po konci třicetileté války začal proces, při kterém se uvolňoval život člověka. Bohatí měšťané si začali stavět víkendové domy, ve městech vznikaly první kavárny a kluby. V 19. století probíhalo oddělení bydliště, pracoviště a místa pro trávení volného času. Dělnictvo začalo usilovat o zkrácení pracovní doby, která zabírala většinu času dne. Požadovali dostatek času na regeneraci, možnost sebevzdělávání a rozvíjení svých zájmů.

V 70. a 80. letech 20. století se už nesetkáváme s tak důrazným oddělením volného času a práce. Volný čas slouží jedincům k veškerým činnostem, které uspokojují jejich kulturní a hmotné potřeby. Lidé si začínají klást na trávení svého volného času čím dál tím větší nároky. Svůj volný čas tráví nejen rekreací a odpočinkem, ale začíná se projevovat také potřeba zábavy, nových prožitků a potřeby seberealizace. V tomto období vzniká nepřeberné množství zájmových kroužků, a to jak ve školách, tak i mimo ni (Němec, 2002).

V 90. letech 20. století se k původním pionýrským organizacím připojují různá sdružení, například Junák, svou činnost obnovila například i Česká tábornická unie. Domy pionýrů se postupně přeměnily na domy dětí a mládeže. Tato zařízení se nyní snaží zvyšovat počet různých nabídek na využití volného času dětí a mládeže (Pávková, 2008).

1.3 Různé pohledy na volný čas

Pávková (2008) ve své publikaci uvádí, že na volný čas se dá nahlížet těmito různými pohledy:

- **Ekonomický pohled** na volný čas se zabývá jednotlivými investicemi do volnočasových zařízení a jejich návratností. Průmysl volného času je v mnoha ekonomikách velice významným a důležitým odvětvím, protože mimo jiné zvyšuje efektivitu práce. Odpočatý člověk přece lépe zvládá pracovní stres a je výkonnější. Je tedy zřejmé, že finanční prostředky investované do volnočasových oblastí se v budoucnu vrátí.
- **Pohled sociologický a sociálně-psychologický** se zajímá především o pozitivní působení v oblasti mezilidských vztahů využitím volnočasových aktivit. Nejdůležitější kategorií jsou samozřejmě děti a mládež.
- **Politické hledisko** se zabývá tím, jak a do jaké míry budou státní orgány zasahovat do volného času obyvatelstva, jak se bude vyvíjet školská politika a zda bude zařízením pro ovlivňování volného času věnována pozornost v rámci školské soustavy. Při ovlivňování volného času by však stát neměl narušovat jeho základní specifika.
- **Zdravotně-hygienický pohled** se zabývá prospěšností volnočasových aktivit pro fyzické i duševní zdraví jedince. Blahodárně na zdraví jedince působí pouze správně vybrané aktivity a jejich správné rozvržení.
- **Pedagogické a psychologické hledisko** řeší možnosti uspokojování potřeb jedince pedagogickým ovlivňováním volného času dětí a mládeže a pomocí volnočasových aktivit. Děti a mládež mají v současné době mnoho volného času a je nadevše důležité, aby tento čas trávili kvalitně.

1.4 Funkce volného času

Volný čas se dá vymezit jednotlivými funkcemi, které plní. Většina odborných publikací rozlišuje 3 základní funkce. Funkci odpočinku, zábavy a rozvoje osobnosti. Tyto funkce se vzájemně překrývají (Čáp, 1993).

Kratochvílová (2004) je zastáncem názoru, že některé funkce volného času už vychází ze samotné podstaty a prvotního smyslu volného času. Funkce volného času tedy dělí na základní a na ty, které se postupem času v závislosti na společenských podmínkách života vynořují.

Čáp (1993) ve své publikaci uvádí, že volný čas pomáhá lidem obnovit pracovní schopnost a vyvážit jednostrannost pracovní činnosti, poukazuje na výsledky sociologických a psychologických výzkumů, které prokazují, že volný čas lidem umožňuje obohatit vlastní osobnost a kulturně se rozvíjet.

Horst W. Opaschowski (Vážanský, 1995) předkládá na základě analýzy z moderního výzkumu volného času, dovolené a zdraví těchto osm funkcí neboli potřeb volného času.

- Rekrece – čas na zotavení, uvolnění
- Kompenzace – rozptýlení se, potřeba vyrovnání
- Edukace – podněcování k dalšímu učení, potřeba poznávat
- Kontemplace – potřeba pohody, klidu a rozjímání
- Komunikace – potřeba kontaktu, touha nebýt sám
- Integrace – potřeba kolektivního vztahu, společnosti a emocionální jistoty
- Participace – potřeba angažovanosti, účasti a podílu na dění
- Enkulturační – potřeba kreativního rozvoje a uplatnění v kulturním životě

Sak (2004) definuje funkce volného času ve vztahu k jedinci jako relaxační, rekreační a rozvojové. Dále uvádí, že volný čas plní ve společenském systému řadu dalších funkcí.

„Volný čas ve svém rozsahu i obsahu je systémově provázán s daným typem společnosti, kterému odpovídají určité hodnoty, instituce, vzorce chování a sociální mechanismy spojené s naplňováním volného času. Jestliže společnost zabezpečí kvalitní trávení volného času dětí a mládeže, urychlí tím rozvoj obecných i specifických schopností mladé generace a potlačí rozvoj negativních sociálních rysů.“ (Sak, 2004, s. 59)

1.5 Činitelé ovlivňující volný čas

1.5.1 Rodina

Tůma (2018) ve své publikaci uvádí, že rodina představuje typ sociální skupiny, která je velice důležitá pro sebezvoje dítěte a poskytuje mu nenahraditelné prostředí a klima. Rodina se vyznačuje vysokým formativním účinkem a vysokou mírou intenzity. Jedná se tedy o malou sociální skupinu a platí pro ni stejné zákonitosti, jako pro každou jinou. Z psychologického hlediska považujeme za rodinu takovou skupinu, která svým členům poskytuje bezvýhradnou akceptaci jejich lidské existence, ochranné prostředí (hmotné i sociální), zajištění životních potřeb a vzájemnou podporu. Rodinu můžeme též chápat jako zprostředkující článek při pronikání do společnosti neboli makrosociálního prostředí.

Způsob života rodiny, který obsahuje modely a vzory jednání a chování má pro děti a mládež zásadní význam. Díky interakcím v této malé sociální skupině dochází k proměnám sociálních rysů osobnosti a jejich ukotvení. Nejvýrazněji se sem promítá sebepojetí rodiny a struktura vztahů, otevřenost vůči vnějším kulturním vlivům a styl vedení výchovy. Rodina má být pro dítě útočištěm, prostorem pro spravedlnost, pravdivost a otevřenost a pokud možno kompletní, tedy otec, matka a sourozenci (Tůma, 2018, s. 35).

1.5.2 Vrstevnická skupina

Vrstevnickou skupinu lze vymezit jako malou primární neformální skupinu osob, které jsou si věkově a názorově podobné. Vstoupením do světa vrstevníků probíhá proces, při kterém se dítě částečně osamostatňuje od rodiny. Ve skupině svých vrstevníků si každé dítě může vyzkoušet schopnost spolupráce s ostatními členy nebo schopnost vyrovnat se se zátěžovou situací. V těchto skupinách sdílejí členové svou skupinovou zkušenost s ostatními, sdílejí společné zážitky, hledají společnou zábavu, vyměňují si své názory a tvoří nové pohledy na řešení problémů. Mohou se zde naučit solidárnosti, ochotě pomáhat a mohou zde být oceňováni ostatními. Vrstevnická skupina dále poskytuje mládeži prostor pro emancipaci od rodiny v období dospívání (Tůma, 2018, s. 46).

Vedle spousty pozitivních přínosů, které vrstevnické skupiny určitě mají, jsou zde na druhou stranu i skupiny rizikové, kde se může připravovat půda pro působení negativních vlivů, které mohou ovlivnit jedince, který sám sebe ještě hledá. První vrstevnické skupiny, neboli „party“ nejčastěji vznikají nástupem na základní školu. V těchto partách se jednotliví jedinci daleko snadněji než v rodině učí vzájemnému přizpůsobení, soužití a společné činnosti.

Pozitivní či negativní charakter tohoto v podstatě přirozeného procesu závisí na stupni pozitivního či negativního působení jak v rodině, tak ve skupině a hlavně na aktivitách a činnostech dané skupiny, na postavení jednotlivých jedinců, jejich rolích a na míře soudržnosti celé skupiny (Tůma, 2018, s. 46).

„Pozitivně zaměřené vrstevnické skupiny se věnují společným hrám, jednoduchým soutěžím a sportování, zábavě nebo „objevování“ svého okolí a svým členům umožňují vstupovat do vzájemné komunikace. Stanovují si jednoduché, přístupné a krátkodobé cíle, mají různý stupeň soudržnosti i délku trvání, postrádají pevnou organizační strukturu. Přitom však mohou podněcovat intenzivní zážitky, trvalé vzpomínky a hlubší osobní vztahy.“ (Hofbauer, 2004, s. 99)

1.5.3 Lokální prostředí

Svobodová a Šmahelová (2007) popisují prostředí jako vše, co nás obklopuje a co na nás působí. Jedná se tedy o prostor s velkým množstvím podnětů, na které reagujeme různými podněty.

Toto prostředí lze vymezit jako místně a sociálně ohraničené teritorium, v němž člověk žije. Z hlediska trávení volného času vymezujeme dva základní typy, kterými jsou městské prostředí a venkovské prostředí. Tato prostředí mají vliv nejen na využití volného času, ale také na způsob života lidí, kteří zde žijí (Tůma, 2018, s. 49).

„Významným prostorem a činitelem volného času jsou obce a regiony, jejichž koncepce a aktivity, personální, institucionální a materiální podpora vytvářejí předpoklady i pro účast dětí a mládeže na volnočasových aktivitách a životě společnosti. Vesnice, města regiony se od sebe odlišují tradicemi, sociálním a profesním profilem, ekonomickou a kulturní úrovní, postavením mladé generace i pozorností k její výchově a vzdělávání.“ (Hofbauer, 2004, s. 116)

Hofbauer dále uvádí, že *„někteří mladí lidé žijí a rozvíjejí se v těsném kontaktu a v souladu se svým prostředím, k jehož rozvoji začínají sami přispívat.“* (2004, s. 116)

Součástí životního prostředí je i prostředí výchovné. Toto prostředí má za úkol podporovat plnohodnotný rozvoj jedinců. Toto zahrnuje vhodné vybavení škol a obcí, včetně pestrého vybavení učeben a areálů (Svobodová, 2007).

1.5.4 Média

Hofbauer (2004) ve své publikaci prezentuje, že poslední desetiletí pocítilo obrovský rozmach nových informačních a komunikačních technologií, a to jak na kvantitativní, tak na kvalitativní úrovni. Tyto technologie dosáhly samozřejmě široké uplatnění ve volném čase dětí, mládeže i dospělých lidí. Děti a mládež se stávají předmětem médií určených dospělým (médiá mluví o dětech), děti se s médii setkávají jako uživatelé (čtenáři, diváci), kdy média mluví k dětem a mládeži, nebo se děti a mládež podílejí buď autorsky, technicky, nebo organizačně na mediální tvorbě, kdy děti mluví prostřednictvím médií.

Janiš (2009) popisuje, že stejně jako u jakýchkoliv jiných činitelů vývoje osobnosti jedince, mají i média svůj pozitivní i negativní vliv. Mezi tato média řadí autor rozhlas, tisk, televizi a internet.

Média tedy působí na volný čas dětí a mládeže ve značné míře. Mohou přinášet zábavu i podněty pro činnost a informace všeho druhu. Zvláště vhodné jsou vzdělávací a naučné pořady. Média však mohou mít i nežádoucí efekt, zvláště ve spojení s nezastavitelným rozvojem elektronických technologií (mobilní telefony, počítače, internet, počítačové hry), jejichž každodenní využívání se může vyvinout v závislostní chování (Hofbauer, 2004).

2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je jednou z pedagogických disciplín, která se zabývá výchovou ve volném čase, cíli, podmínkami a prostředky výchovy ve volném čase, pedagogickým ovlivňováním či zhodnocováním volného času. Jedná se o společenskou vědu, která sleduje možnosti rozvoje osobnosti člověka v různých věkových obdobích, a to dětí, mládeže i dospělých (Pávková, 2014).

Pávková (2014) dále ve své publikaci uvádí, že pedagogika volného času vymezuje základní pojmy, různé metodické postupy, stanovuje teoretická východiska a praktická doporučení pro realizaci volnočasových aktivit a zahrnuje také otázky managementu volného času a metodologii výzkumu. V současné době lze kromě pedagogiky volného času hovořit také o vědě o volném čase. Věda o volném čase zkoumá, jak volný čas vzniká, jeho historické hledisko a proměny. Toto vše souvisí s vývojem společnosti. Pedagogika volného času spolupracuje s mnoha dalšími vědními obory, jinak by nemohla plnit svou funkci. Mezi pedagogikou volného času, obecnou, sociální a speciální pedagogikou, didaktikou a také dějinami pedagogiky je úzká souvislost. Pedagogika volného času také souvisí (spolupracuje) s obecnou, vývojovou, sociální a pedagogickou psychologií.

Mezi významné světové představitele pedagogiky volného času patří zejména Opaschovski (Německo), Dumazedier (Francie) a Wroczynski (Polsko).

Mezi české významné starší autory patří kromě Pávkové také Opata, Sedlář a Bláha. Ze současných autorů jsou to Hájek, Hofbauer, Kaplánek, Kraus, Sak, Vážanský a další.

2.1 Výchova ve volném čase

Oblast výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování má své zvláštnosti v oblasti cílů, podmínek i pedagogických prostředků. Má i své specifické funkce. Ty lze vymezit jako funkci výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Tyto funkce v různé míře plní a různými způsoby plní jednotlivé typy zařízení a institucí, které se výchovou ve volném čase zabývají. Význam těchto funkcí se v průběhu historického vývoje měnil. Jedny z prvních institucí, které pečovaly o děti školního věku v době mimo vyučování, např. spolky, dobrovolná sdružení z převážné většiny kladly důraz na funkci sociální a preventivní. Nejdůležitější bylo děti zaměstnat, ohlídat a poskytnout jim přijatelné zázemí. Toto bylo hlavně z důvodu, aby neměly čas se věnovat nevhodným, či společensky nežádoucím činnostem. Funkce výchovná

či výchovně-vzdělávací nabývaly na významu až postupem času. Následně se také prokázalo, že cílené působení na osobnosti dětí mělo i sociální, zdravotní a preventivní výsledky (Hájek, 2008, s. 70).

Hofbauer (2004) zastává ohledně výchovy ve volném čase názor, že „ *sem patří veškeré působení v časovém prostoru, který neslouží k realizaci základních biologických potřeb, ani školních, nebo pracovních povinností.* “

Kraus a Poláčková (2001) ve svém díle uvádí, že utváření vhodných podmínek k určitým aktivitám ve volném čase je velice významné. Pokud jedince k těmto aktivitám nasměrujeme, může se předpokládat snížení pravděpodobnosti rizikového chování. Mezi tyto vhodné aktivity autoři řadí zejména kulturu a sportovní aktivity.

2.2 Funkce výchovy ve volném čase

Hájek (2008) přiřazuje výchově ve volném čase tyto funkce:

2.2.1 Funkce výchovně-vzdělávací

V současné době se považuje za prioritní a je na ni kladen zvláště velký důraz. Na plnění této funkce se podle legislativně vymezeného poslání a specifických možností podílí jednotlivé druhy zařízení a institucí, které se výchovou mimo vyučování zabývají. Toto spočívá v záměrném a cílevědomém formování osobnosti vychovávaných jedinců, dosahování reálných cílů pomocí vhodně volených pedagogických prostředků. Zde se působí na jednotlivé složky osobnosti, jak na psychickou, tělesnou a sociální. Výchova ve volném čase dále umožňuje rozšiřovat a prohlubovat zájmy, objevovat a rozvíjet schopnosti vychovávaných jedinců, zejména prostřednictvím pestrých a zajímavých činností, kterými lze děti, mládež i dospělé motivovat k osobnostně i společensky žádoucímu využívání volného času. Výsledkem je získávání nových vědomostí a dovedností a uvědomění si významu a důležitosti celoživotního vzdělávání. Na základě zkušeností z těchto rozmanitých činností si lidé vytvářejí nejen vlastní názor na život či názor na společnost, ale také na svět kolem nás.

2.2.2 Funkce zdravotní

Tato funkce je definována jako veškeré výchovné působení v době mimo vyučování, ve volném čase musí podporovat zdravý tělesný, sociální i duševní vývoj. Tento zdravotní stav vychovávaných lze podpořit různými způsoby:

- Usměrnění režimu dne tak, aby vyhovoval individuálním zvláštnostem člověka a lidským biorytmům. Toto spočívá ve střídání činností různého charakteru, tedy střídání práce a odpočinku, tělesné a duševní činnosti, spontánní a organizované činnosti či skupinových a individuálních činností.
- Poskytování a podněcování dostatku příležitostí k pohybu, nejlépe venku na čerstvém vzduchu, protože pohybové aktivity jsou pro zdravý vývoj člověka nezbytné. Pohybové aktivity by se měly stát běžnou součástí dne.
- Vedení ke zdravému stravování upevnováním zdravých stravovacích návyků. Toto by měla plnit samotná školská zařízení, která stravování dětí a mládeže z převážné většiny zajišťují. Zde je sledováno dodržování všech hygienických požadavků a předpisů, včetně složení stravy, její množství a úprava. Žádoucí stravovací návyky se dají vytvářet výchovným působením, případně postupně odbourávat zlozvyky ve stravování. Doba jídla by samozřejmě měla také být považována za příjemnou část dne a společné stravování by mělo být také společenskou záležitostí, v příjemném prostředí, bez zbytečného spěchu a stresu. Spěch při jídle je pro děti škodlivý a tento zlozvyk si v mnoha případech přinášejí už z rodiny (kdo první dojí, ten je král).
- Pěstování a upevnování hygienických návyků. Tato oblast se týká návyků osobní hygieny, péče o osobní věci, oděv či obuv a při práci s dětmi a mládeží je obzvláště významná, protože tyto návyky nejsou v mnoha případech dostatečně upevněny, nebo nejsou vůbec vytvořeny. Výchovný proces by měl probíhat v hygienicky vhodném prostředí.
- Dodržování zásad bezpečnosti práce. Tyto požadavky jsou určeny (stejně jako hygienické) příslušnými právními předpisy. Pedagogický pracovník je povinen se s těmito normami seznámit a dodržovat je.

2.2.3 Funkce sociální

Tuto funkci plní rozdílnými způsoby a v rozdílné míře jednotlivá zařízení a subjekty pro výchovu ve volném čase. Tuto funkci můžeme chápat několika způsoby:

- Péče o děti, zajištění jejich bezpečí, dohledu a odpovídajícího zaměstnání v době, kdy skončilo vyučování a rodiče jsou ještě v práci. V tomto případě tuto funkci plní převážně školská zařízení (školská družina). Dále mohou tuto funkci zastat i výchovná a ubytovací zařízení (domov mládeže, internát, škola v přírodě), popřípadě zařízení sociální péče, nebo zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu.
- Možnost navazovat nové sociální vztahy s lidmi se společnými zájmy, názory a postoji. V těchto volnočasových skupinách se mísí pestrost, zejména věková, sociální a zdravotní. Účast v těchto volnočasových skupinách přispívá k socializaci člověka a přispívá k rozvoji sociálních kompetencí a komunikativních dovedností.
- Příležitost k vyrovnání rozdílů mezi různými materiálními a psychologickými podmínkami dětí v rodinách. Toto může pomoci dětem, které pocházejí z méně podnětného nebo problematického rodinného prostředí.

2.2.4 Funkce preventivní

V těchto programech se klade důraz na prevenci negativních jevů, např. závislosti na návykových látkách, netolerance či agresivity, protože je snadnější problémům předcházet, než je řešit. Proto se zvýšená pozornost dostává právě primární prevenci.

2.3 Výchova mimo vyučování

Podle Pávkové (2014) se výchova mimo vyučování vztahuje k jedincům, kterých se týká povinná školní docházka a žáků středních škol, tedy jedinců, kteří se vzdělávají. Tato výchova se netýká pouze dobrovolných volnočasových aktivit, ale vztahuje se i na určité školní povinnosti, či zachovávání sebeobslužných návyků. Toto se týká především školních družin, dětských domovů a domovů mládeže. Výchovu mimo vyučování tedy můžeme popsat jako výchovné působení na jedince mimo povinné vyučování, nikoliv ve volném čase. Toto působení probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny v některé z institucí.

2.4 Školská volnočasová zařízení

Němec (2002) definuje volnočasová zařízení jako nezastupitelné prvky výchovy ve volném čase dětí a mládeže, která nabízejí vhodné sociální prostředí, zaplněné skupinovými prožitky. Zde realizované činnosti jsou pro mladé a dospívající lidi důležité, protože získané dovednosti mohou v budoucím dospělém životě zužitkovat. Pobyť ve skupině svých vrstevníků je rovněž velice důležitý, protože zde dochází k formování osobnosti a k prosazování vlastní individuality. Naopak nedostatek zkušeností s prací ve skupině s vrstevníky může dle autora vést k sociálně neadekvátnímu budoucímu chování.

Tůma (2018) ve své publikaci uvádí, že školská výchovná (volnočasová) zařízení jsou součástí výchovně-vzdělávacího systému, mají vlastní školní vzdělávací program a velmi výrazně se podílejí na pedagogickém ovlivňování volného času dětí i dospělých. V těchto zařízeních mají pedagogičtí pracovníci požadované vzdělání a veškeré programy jsou sestaveny v souladu s pedagogicko-psychologickými poznatky a zároveň respektují přání a potřeby všech účastníků. Účast na volnočasových aktivitách je zde dobrovolná, veškeré činnosti se odehrávají v různých prostředích. Tato prostředí samozřejmě musí vyhovovat nejen pedagogickým, ale také psychologickým, estetickým a hygienickým požadavkům. Tato školská zařízení můžeme rozdělit do tří skupin, a to na školská výchovná zařízení pro zájmové vzdělávání (školní družiny, školní kluby, střediska volného času), školská výchovná a ubytovací zařízení (domovy mládeže, školy v přírodě) a školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu (dětské diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy).

2.4.1 Školská výchovná zařízení pro zájmové vzdělávání

- **Školní družina** – družiny většinou najdeme v prostorách základní školy a navštěvují ji žáci od 1. do 5. ročníku. Funkcí školních družin je pravidelné každodenní ovlivňování volného času žáků. Toto provádí vychovatelé, kteří musí mít pro práci v tomto zařízení potřebnou kvalifikaci. Činnosti, provozované ve školních družinách navazují na vzdělávání ve škole a zejména se zde provádí zájmové činnosti žáků, příprava na školní vyučování hravou formou, popřípadě psaní domácích úkolů. Školní družina je v provozu ve dnech, kdy probíhá školní vyučování, pokud ředitel školy nestanoví prázdninový provoz (Pávková, 1999).

- **Školní klub** – navštěvují ho žáci od 6. do 9. třídy základní školy, popřípadě žáci víceletých gymnázií, které odpovídají druhému stupni základních škol. Tyto kluby mohou úzce spolupracovat se školní družinou, popřípadě mohou tvořit jeden organizační celek, ve kterém se různé činnosti plánují a organizují společně. Ve školních klubech není nutná pravidelná účast žáků, ti se mohou přihlásit pouze do preferovaných kroužků. Tyto kluby bývají otevřeny každý den po vyučování, oproti školní družině bývají kluby otevřeny i o prázdninách (Hájek, 2008).
- **Středisko volného času** – do těchto středisek zahrnujeme domy dětí a mládeže, jejichž hlavní náplní jsou pravidelná zájmová činnost, výchovně vzdělávací funkce, popřípadě specializace na konkrétní zájmové oblasti. Tato střediska pobírají státní příspěvky, jelikož jsou zařazeny do skupiny školských zařízení.

Pávková (2008) se v této problematice zmiňuje také o táborové činnosti. Tato činnost nemusí probíhat výhradně o letních prázdninách, ale může být organizována i v rámci jiných prázdnin. Časově se však nejedná o délku pobytu převyšující 5 dní mimo bydliště.

2.4.2 Školská výchovná a ubytovací zařízení

- **Domov mládeže** – zabezpečuje ubytování žáků středních a vyšších odborných škol. Kromě ubytování poskytuje studentům stravování, kvalifikované výchovné působení a možnost náplně jejich volného času (Janiš, 2009).

Pávková (2008) uvádí, že pedagogičtí pracovníci v domovech mládeže zastávají funkci vychovatelů. Tyto domovy mají pevně sestavený režim, který obsahuje budíček, úklid, stravování, studijní klid a večerku.

- **Škola v přírodě** – jedná se o zotavovací pobyt dětí mateřských a základních škol mimo město, v tzv. „zdravotně příznivé prostředí.“ Školy v přírodě se konají v rámci vyučování, zpravidla jednou za školní rok. Jejich hlavním významem je pobyt školáků ve zdravějším prostředí, než je městské (pobyt na čistém vzduchu), což by mělo mít za následek zlepšení fyzické kondice a díky pobytu na pokojích s vrstevníky i zvýšení samostatnosti. Další funkcí je samozřejmě vzdělávání, které i ve škole v přírodě za mírnějšího režimu nadále probíhá.

Kromě školských výchovných zařízení pro zájmové vzdělávání a školských výchovných a ubytovacích zařízení, máme ještě školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu, která zahrnují:

- Dětské diagnostické ústavy
- Dětské domovy
- Dětské domovy se školou
- Výchovné ústavy

3 Rizikové formy chování

Rizikové formy chování si můžeme vyložit jako chování, které je jakýmsi předchůdcem sociálně patologického jevu. Těmito rizikovými formami chování se zabývá spousta odborných publikací. Řešením je předcházení tomuto chování prevencí a kvalitním organizováním volného času.

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011) ve své publikaci uvádí, že toto nežádoucí chování oslabuje vývoj organizování volného času ve společnosti a začíná ve větší či menší míře pronikat mezi mladou generaci. Tyto vlivy působí jak na samotnou osobnost jedince, na jeho psychický a fyzický vývoj. Pozitivní vývoj jedinců je tedy zeslabován a tato problematika rizikového chování se stává problémem nejen na školách v České Republice, ale i v zahraničí.

Pokud není dětem a mladistvým nabízena žádoucí a vhodná organizovaná volnočasová aktivita, začnou se nudit a tím se zvyšuje riziko negativních sklonů k patologickým činnostem (Hájek, 2011).

Hájek (2011) dále uvádí, že pasivní trávení volného času, nuda, či život ve virtuálním světě pomalu nahrazují vlastní zážitky z vykonané aktivity, která by měla přivést mladým lidem do života uspokojení. Mladí lidé pak přicházejí o velice významný zážitek, který sebou úspěch přináší, zvyšuje sebevědomí a zlepšuje orientaci v sociálním prostředí. Tito jedinci následně neumí řešit zátěžové situace v kolektivu vrstevníků, ani ve vlastní rodině. Velmi negativním důsledkem nevhodně zvolené zájmové činnosti k trávení volného času je u dnešní mladé generace nejen strmě klesající spokojenost s vlastním životem, ztráta zájmu o cokoliv, netečnost k vlastní rodině či přátelům, ale také odcizení sebe sama. Jedinec prožívá dlouhé chvíle, často se nudí a následně vzniká stres z nečinnosti.

Všechny dospívající osobnosti se liší, jsou jinak formované a různé povinnosti zvládají v psychické pohodě či nezvládají vůbec. U některých jedinců však dochází často ke stresu z přetěžování například učivem ve škole, z nadměry pomoci v domácnosti, z odpovědnosti za mladší sourozence či plnění funkce rodičů (Vážanský, 1995).

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) ve své publikaci uvádí, že „z výchovného hlediska je hlavním nebezpečím, že činnosti označené jako sociálně patologické jevy jsou zástupnými činnostmi prováděnými ve volném čase místo společensky žádoucích aktivit, které mají přispívat k výchově a rozvoji jedince.“

3.1 Vybrané typy rizikových forem chování ve školním prostředí

U mladých lidí se podle Čápa (2007) setkáváme s projevy rizikového chování či negativními výchovnými projevy, které se buď projevují samostatně, nebo ve vzájemných kombinacích:

- nezájem o určité předměty, nebo učení obecně
- lhaní a podvody
- záškoláctví
- krádeže (v obchodech, v rodině, vrstevníkům)
- agresivní chování
- používání tabákových výrobků
- pití alkoholických nápojů
- užívání drog
- závislost na delikventní či predelikventní partě
- strach, úzkost (z neúspěchu, ze školy)
- sexuální přestupky
- pokusy o sebevraždu
- útoky proti objektům – vandalismus
- útoky proti osobám – beze zbraně, nebo se zbraní

U některých dospívajících se může samozřejmě jednat pouze o chování dočasné, u jiných se může jednat o chování dlouhodobé. Toto může být způsobeno nepříznivou změnou v životě jedince, nebo nevhodným výchovným obdobím (Čáp, 2007, s. 358-360).

3.1.1 Záškoláctví

Záškoláctví je úmyslné zanedbávání školní docházky, které porušuje školský zákoník (zanedbávání povinné školní docházky) a občanský zákoník (zanedbání výchovy rodičů). Dále se samozřejmě jedná o porušení školního řádu (Jedlička, 1998).

Hájek (2008) uvádí, že záškoláctví může být spojeno s touhou po získávání nových zážitků. Záškoláctví se ale netýká pouze u žáků se špatným prospěchem. K menší absenci dochází i u žáků, kteří prospívají dobře, nebo velmi dobře.

Martínek (2009) dělí záškoláctví na záškoláctví impulzivní, které je neplánované a náhlé, a na záškoláctví plánované, které se objevuje v případech, kdy se chce mladistvý vyhnout zkoušení, testu nebo nudnému předmětu či učiteli.

Důvodů pro záškoláctví může být mnoho a můžou být různé, například alkoholismus, rozvrat rodiny či násilí v této rodině, k čemuž se mohou přidat i narušené sociální vztahy, či nezáměr o dítě. Stejně tak mohou jedince navést k záškoláctví negativní názory rodičů na školu či školský systém (Jedlička, 1998).

3.1.2 Užívání alkoholických nápojů

Nejvíce oblíbenou a užívanou tzv. psychoaktivní látkou mezi dětmi a mladou generací je v České Republice alkohol. Mnoho autorů nazývá alkohol společenskou drogou, protože je mezi dospívající mládeží užíván převážně na společenských akcích, nebo ve skupinách vrstevníků či spolužáků (Vágnerová, 2004).

Kotulán (1999) ve své publikaci uvádí, že užívání alkoholických nápojů má velký vliv nejen na zdraví jedince, ale také na jeho chování, jednání a reakce, včetně zásadního vlivu na mezilidské vztahy. U takových jedinců vzniká postupem času nenápadně závislost, která podporuje bezohlednost a nemorální jednání, které může vést k páchání trestné činnosti, dopravním nehodám, či jinému neštěstí. Dotyční si většinou případů nechťejí svůj problém připustit a popřípadě se léčit.

3.1.3 Užívání tabákových výrobků

Užívání tabákových výrobků je tzv. „civilizační autoagresivní zlozvyk“, který má pro celkovou populaci velice škodlivé zdravotní důsledky. Chut' na další cigaretu vzbuzuje v organismu napětí, které vyústí v nervozitu a stres.

Toto podněcuje potřebu zapálit si další cigaretu. Časté užívání tabákových výrobků se projeví závislostí na nikotinu, které se jedinec velice špatně zbavuje. Jedná se o zlozvyk, který mnoha kuřákům nedovolí přestat kouřit i přes veškerou informovanost a zjištěné vědecké poznatky o škodlivosti tabákových výrobků (Kotulán, 1999).

3.1.4 Šikana

Martínek (2009) rozlišuje šikanující chování na dva druhy. Jedná se o šikanu a teasing. Teasing je chování, které může šikanu připomínat, ale zpravidla se jedná o dětské škádlení. Toto chování je zcela běžné, hlavně na druhém stupni základní školy, kde například chlapci

provokují děvčata, která se jim líbí. U šikany jsou již projevy daleko vážnější. Jedná se o úmyslné a většinou opakované týrání spolužáka či vrstevníka, nebo větší skupiny žáků pomocí manipulace a agrese.

Martínek (2009) definuje šikanu těmito znaky:

- Převaha síly – ne vždy je agresor fyzicky silnější, ale může mít psychickou převahu. Nejčastěji bývá obětí žák, který se jakýmkoliv způsobem odlišuje od ostatních, nebo projevuje známky jakékoliv slabosti.
- Nepříjemný pocit oběti – spolužáci si například dávají přezdívky, se kterými se někteří ztotožní, ale v některých případech se jedná o urážku či výsměch.
- Délka útoku (dlouhodobý, krátkodobý) – jedním z nejčastějších znaků je šikana, která se postupně rozvíjí, trvá delší dobu, ale může se stát i jednorázovým aktem, který nemusí být považován za šikanu, a proto je více nebezpečná.

3.2 Prevence rizikových forem chování

Hájek (2008) ve své knize uvádí, že jedním z cílů současné výchovy dětí a mládeže je příprava na životní nástrahy, se kterými se mohou setkat. U někoho snadné sklouznutí k různým formám rizikového chování je bezpochyby jednou z těchto nástrah. Na tyto jevy je nanejvýš nutné reagovat, a to zejména výchovným působením. Mezi nejvíce ohrožené děti a mládež patří zpravidla děti bez zájmu, nebo děti, které sice navštěvují některé z nabízených zájmových činností, ale neztotožňují se s nimi a dochází na tyto činnosti pouze na přání rodičů. Při pravidelných organizovaných zájmových aktivitách je potřeba vytvářet tzv. „bezpečný prostor“ a stále více se klade důraz na primární prevenci. Při pedagogické práci s dětmi je nanejvýš důležité včas tyto jevy rozpoznat.

„Základní strategií prevence je výchova ke zdravému životnímu stylu, k osvojování pozitivního sociálního chování a k zachování integrity osobnosti. Prostředkem je mimo jiné kvalitní zájmová činnost přinášející účastníkům autentické zážitky a kladné emoce z nich.“
(Hájek, 2008, s. 192)

Hájek (2008) rozlišuje prevenci podle stupně ohrožení dětí a mládeže:

- **Nespecifická primární prevence** zahrnuje veškeré aktivity, které podporují zdravý životní styl a pomocí volnočasových aktivit pomáhají osvojit si pozitivní chování dětí a mládeže.
- **Specifická primární prevence** je cíleně zaměřena na předcházení a omezení výskytu různých forem rizikového chování dětí a mládeže.
- **Všeobecná prevence** se orientuje na standardní populaci, u níž tendence k rizikovému chování nebyla zjištěna.
- **Selektivní prevence** se zaměřuje na žáky, u nichž lze hrozbu rizikového chování předpokládat.
- **Indikovaná prevence** se orientuje na jednotlivce i skupiny, u nichž byl výskyt rizikového chování zaznamenán, ať už v rodině nebo ve škole.

Veškerá organizovaná zájmová činnost s dětmi je dnes označována jako primární prevence. Při těchto činnostech jsou děti prakticky pod dozorem a řídí se programem jednotlivých vedoucích. Cílem je vytvořit u dětí a mládeže takové návyky a hodnotové orientace, aby byl vytvořen vnitřní ochranný mechanismus proti aktivnímu podílu na nežádoucích jevech a zároveň vytvořeny návyky na aktivní a společensky žádoucí využívání volného času (Hájek, 2008, s. 193).

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) dále ve své publikaci uvádí, že v rámci prevence sociálně patologických jevů by měly být děti v zájmových útvarech vedeny k osvojování určitých sociálních dovedností, mezi které patří různé kompetence. Mezi tyto kompetence patří například nebát se vyjádřit jiný názor, než mají jeho vrstevníci, schopnost zahájit rozhovor s vrstevníkem, pozvat vrstevníka ke společné činnosti nebo hře, schopnost druhého pochválit, schopnost požádat o pomoc při řešení problému. Zvláště důležitou kompetencí, kterou by měl jedinec získat je schopnost odmítnout nerozumný návrh a odolat tlaku vrstevníků chovat se nevhodným způsobem.

4 Sociální sítě

Sociální sítě mají v dnešní době nezanedbatelný vliv na využití volného času dětí a mládeže. Někdy se zdá, že každým dnem ukrajují čím dál tím větší díl času, který by mohl být využit lépe. Sociální síť je virtuální propojení skupin lidí, umožňující mezi sebou sdílet různé typy informací a tak se navzájem ovlivňovat. Základem sociální sítě je sdílení informací na internetu mezi přáteli, respektive uživateli. Můžeme prostřednictvím ní navázat přátelství, vyměňovat si vzkazy, sdílet názory, příspěvky, odkazy a fotky. Celosvětově existují desítky sociálních sítí. Zde je přehled nejvýznamnějších:

- **Facebook** je nejznámější a nepoužívanější sociální síť na světě. Také v České Republice zaujímá mezi sociálními sítěmi své prvenství. Tato síť umožňuje svým uživatelům vytvořit osobní profil, na kterém může sdílet fotografie, videa nebo zajímavé odkazy či statusy a být tak 24 hodin denně v kontaktu se svými přáteli. Registrace je uživatelům povolena od 13 let věku, avšak skutečný věk milionů uživatelů je nižší.

Eckertová (2013) ve své publikaci popisuje tento fenomén takto: *„Registrace je umožněna všem, kteří uvedou věk nad 13 let, přičemž správnost uvedených informací není nijak kontrolována. Výsledkem je, že české děti v páté třídě základní školy mají na Facebooku již běžně svůj profil, v šesté a sedmé třídě je výjimkou, aby pubescent profil na Facebooku neměl, jelikož by se cítil sociálně vyloučený.“*

- **Twitter** poskytuje sociální síť a tzv. mikroblog. Ten umožňuje uživatelům posílat a číst tweety, což jsou příspěvky zasílané jinými uživateli. Tweety jsou textové příspěvky, dlouhé maximálně 140 znaků, které se zobrazují na uživatelově profilové stránce, včetně stránek jeho sledujících uživatelů. Příspěvatelé mohou omezit doručování příspěvků pouze na okruh určitých účtů nebo povolit přístup k příspěvkům komukoliv. Uživatelé zasílají nebo dostávají tweety přes stránku Twitteru, pomocí krátkých textových zpráv (SMS) nebo externích aplikací.
- **YouTube** je celosvětově největší webový server pro sdílení videosouborů. YouTube umožňuje svým uživatelům nahrát videosoubory, shlédnout je, hodnotit, komentovat a sdílet. Na YouTube jsou dostupné video klipy, hudební videa, TV klipy, filmové trailery (upoutávky) a mnoho dalších. Nechybí zde ani vzdělávací videa.

- **LinkedIn** je profesní sociální síť, na které se setkávají profesionálové a diskutují o svých pracovních zájmech. Má více než 400 milionů členů. V profilu uživatele se nachází jeho životopis obsahující položky kariéra, pracovní místa a vzdělání. Prostřednictvím kontaktů je uživatel zapojen i do kontaktů svých kontaktů. Může tak spravovat svou profesní identitu a získat přístup k odborným znalostem a pracovním příležitostem.
- **Instagram** je volně dostupná webová aplikace, která slouží pro sdílení fotografií. Obsahuje řadu filtrů, které lze na pořízenou fotografii aplikovat. Tato síť dále umožňuje snadné sdílení fotografií na další sociální sítě jako je Facebook, Twitter nebo Flickr.
- **Pinterest** je webová stránka pro tvorbu tematických kolekcí obrázků či fotografií, které uživatelé najdou online, nebo je nahrají z vlastního počítače. Tyto vytvořené kolekce si mohou prohlížet ostatní uživatelé a jednotlivé obrázky z nich komentovat a označovat tlačítkem „Like“ nebo si je rovnou přidat do své vlastní online nástěnky. Na této síti rovněž mohou všichni uživatelé spolu komunikovat a vytvářet různé obsahy společně.
- **Flickr** je komunitní web, který slouží pro sdílení obrázků a fotografií, kdy umožňuje uživateli po nahrání fotografie zvolit, zda a pod jakou licencí bude jeho snímek šířen. Flickr tedy plní funkci fotobanky, protože mnoho snímků či obrázků je na této službě šířeno právě pod různými druhy licencí.

5 Subjekty volnočasových aktivit ve městě Chomutov

Město Chomutov nabízí svým obyvatelům i návštěvníkům mnoho příležitostí ke kulturnímu, společenskému a sportovnímu vyžití.

5.1.1 Kulturní a společenská zařízení

- **Chomutovská knihovna, příspěvková organizace** se nachází v bývalé jezuitské koleji v centru města. Obsahuje knihovnu, studovnu, čítárnu, galerii a kavárnu. V objektu této knihovny se též konají kulturní akce a koncerty.
- **KULTURA A SPORT CHOMUTOV, s.r.o.** připravuje pravidelné programy pro návštěvníky reprezentativní budovy Městského divadla v městském parku. Pořádají se zde divadelní představení, zábavné pořady, plesy, koncerty a spousta různých akcí pro všechny věkové kategorie. Příznivci filmů mohou navštěvovat kino, které je součástí sportovně-kulturního areálu na Zadních Vinohradech. Kino obsahuje dva kinosály, z toho jeden je vybaven 3D technologií. V létě je možno navštívit letní kina, které je umístěno v areálu Kamencového jezera.
- **Oblastní muzeum v Chomutově** zřídil Ústecký kraj. Jedná se o neziskovou organizaci, která sídlí ve dvou budovách – v budově radnice a domě Jiřího Popela z Lobkovic. Pořádají se zde také konference, výstavy a další společenské akce.
- **Kino Svět** je umístěno do nového kulturně-společenského a sportovního areálu na Zadních Vinohradech, který je umístěn poblíž Kamencového jezera. Obsahuje dva kinosály, jeden s kapacitou 128 míst a druhý s 3D technologií a kapacitou 225 míst. V prostorách kina se nachází kavárna, výstavní prostory a jednací sál.
- **Knihovnu** provozuje příspěvková organizace města Chomutovská knihovna, která sídlí v bývalém jezuitském areálu. Nachází se zde knihovna se studovnou a čítárnou s možností připojení k internetu. Tato knihovna dále provozuje atrium, které se využívá pro pořádání koncertů a je přístupné také místním muzikantům a umělcům jako ateliér, zkušebna či koncertní prostor.
- **Letní kino** se nachází v areálu Kamencového jezera. Od začátku července do konce srpna se zde promítají filmy. Dále se zde pořádají i různé kulturní a společenské akce, včetně hudebních koncertů, či festivalů.

- **Městské divadlo** bylo postaveno v roce 1905 v neorenesančním slohu. Kromě divadelních představení, se zde konají také koncerty, maturitní plesy a další společenské a další kulturní akce.

5.1.2 Veřejná sportovní zařízení

- **Plavecký areál Aquasvět** je součástí nového moderního kulturně společenského a sportovního areálu na Zadních Vinohradech. Obsahuje bazén s divokou řekou, houpací bazén, vodní chrlič, Whirlpool, dětské brouzdaliště, dva tobogány – klasický a člunový. Pro sportovce je zde pětadvacetimetrový osmi-dráhový bazén s tribunou.
- **Letní stadion** obsahuje fotbalové hřiště, atletický stadion a in-line dráhu pro bruslaře. Fotbalové hřiště má přírodní vyhřívaný trávník, který odpovídá rozměrům UEFA 105 × 68 metrů a je obklopeno tribunami, s místy pro 4 800 diváků. Atletický stadion je přizpůsoben pro disciplíny, jako je hod kladivem, hod diskem, hod oštěpem, vrh koulí, skoky do dálky či do výšky a skok o tyči. Ovál pro běžce je dlouhý 300 metrů. Dále je zde vybudována stometrová dráha pro sprintery. In-line dráha je dlouhá 800 metrů.
- **Městská sportovní hala** má kapacitu 2 300 diváků. Nabízí dva sály, pro různé kolektivní sporty, například volejbal, basketbal, házená a florbal. Pořádají se zde veřejné turnaje, turnaje pro školy, cvičení rodičů s dětmi, či pohybové kurzy pro ženy. Dále se zde pořádají koncerty či výstavy.
- **Zimní stadion** nese jméno ROCKNET ARÉNA. Je součástí moderního kulturně společenského a sportovního areálu na Zadních Vinohradech. Pořádají se zde hokejové zápasy, bruslení pro veřejnost či koncerty.
- **Skatepark** Chomutov je jedním z nejmodernějších skateparků v ČR. Obsahuje mimoúrovňový street s pevnými překážkami. Jedná se o kompletně osvětlený a často navštěvovaný park.

5.1.3 Sportovní kluby

- AFK LoKo Chomutov
- Aikidó Club Kanja Chomutov
- Allkampf-jitsu
- CCC - Cycling Club Chomutov o. s.
- Czech wrestling Chomutov
- Florbal Chomutov z. s.
- FC Chomutov
- Jezdecký klub Chomutov
- Piráti Chomutov
- Sportovně střelecký klub Chomutov
- Squash a Fitness centrum Chomutov
- Tiger Relax Club Chomutov

5.1.4 Zájmové kluby a sdružení

- Folklorní sdružení Krušnohor Chomutov
- Junák - středisko Český lev Chomutov
- KVH NORD SEVER Chomutov
- Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska okresu Chomutov
- Divadlo Nahod'
- Český Červený kříž - oblastní spolek Chomutov
- Veteran car club Chomutov
- Chomutovská ostrostřelecká společnost
- Pěvecký sbor COMOD

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíl práce a hlavní výzkumné předpoklady

Hlavním cílem této práce je zjistit, jakým způsobem využívají žáci středních škol v Chomutově svůj čas jako celek.

Nejde tedy pouze o volný čas, tedy ten, který žáci stráví mezi odhozením tašky do kouta po příchodu ze školy a časem, kdy jdou večer spát. Chtěl bych se také zmínit o tom, zda mají tito žáci nějaké povinnosti, jejichž plnění nemůžeme do volného času zahrnout. Dále se budu zabývat zjištěním, co opravdu tito žáci ve svém volném čase dělají, jaké mají volnočasové aktivity, zda svůj volný čas tráví aktivně nebo pasivně, kde a s kým. Dále bych chtěl zjistit, s jakými typy rizikového chování se tito žáci setkali. Cílů této práce bych chtěl dosáhnout šetřením mnou navrženým dotazníkem. Tento dotazník obsahuje jak otázky s možností pouze jedné odpovědi, tak otázky s možností vícero odpovědí. U některých typů otázek nechybí ani možnost individuálního vyjádření.

Hlavní předpoklady práce jsou:

- žáci vybraného vzorku mají dostatek volného času
- žáci vybraného vzorku jsou spokojeni s náplní svého volného času
- žáci vybraného vzorku využívají kulturní a společenská zařízení a veřejná sportovní zařízení, jejichž služby město Chomutov nabízí

7 Charakteristika výzkumného vzorku

7.1 Zúčastněné školy

- **Střední odborná škola energetická a stavební, Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola, Chomutov, příspěvková organizace**

Na Průhoně 4800, 430 03 Chomutov

telefon: +420 474 471 111

e-mail: info@esoz.cz

web: <http://www.esoz.cz>

- **Střední škola technická, gastronomická a automobilní, Chomutov, příspěvková organizace**

Pražská 702/10, 430 01, Chomutov

telefon: +420 474 651 848

e-mail: tgacv@tgacv.cz

web: <http://www.tgacv.cz>

- **Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola, Chomutov, příspěvková organizace**

Školní 1060/50, 430 01, Chomutov

telefon: +420 474 628 992

e-mail: moravkova@spscv.cz

web: <http://info@spscv.cz>

7.2 Charakteristika zúčastněných žáků

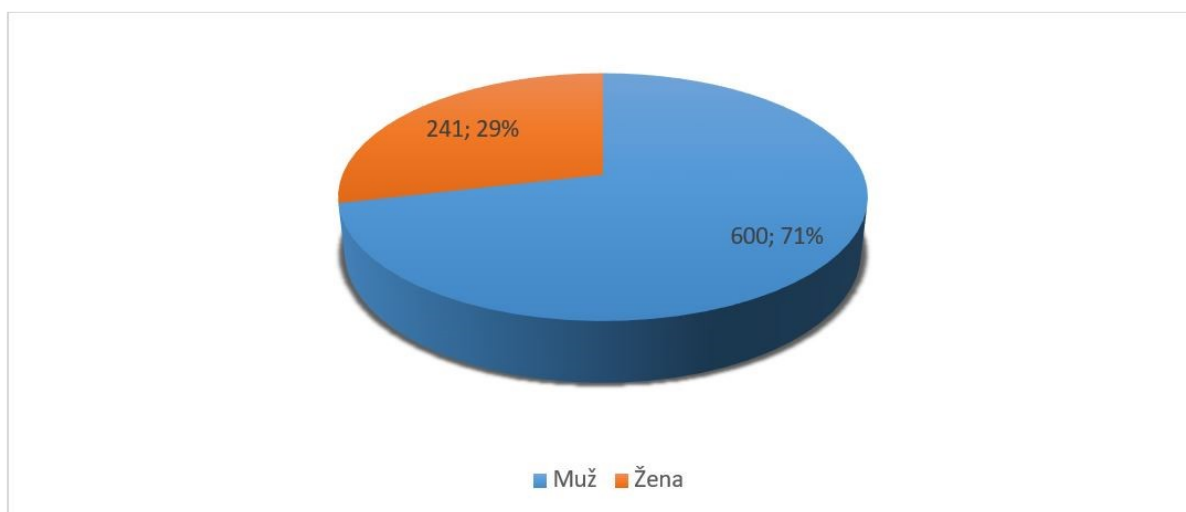
Zkoumaný vzorek tvoří respondenti, kteří ve školním roce 2019/2020 navštěvovali jednu z výše uvedených škol. Jedná se o žáky všech ročníků a věkové kategorie od 14 do 22 let, kteří mají trvalé bydliště v Chomutově nebo Jirkově, nebo jsou ubytováni na jednom z domovů mládeže. Dotazník nebyl určen pro žáky, kteří každý den dojíždějí z jiného města. Tito žáci zpravidla tráví svůj volný čas v místě svého bydliště a jejich zahrnutí do tohoto průzkumu by tedy nebylo relevantní. Průzkumu se zúčastnilo celkem 841 respondentů ze tří Chomutovských středních škol.

8 Kvantitativní průzkum

8.1 Průběh průzkumu

Tento průzkum byl realizován v květnu 2020 ve třech Chomutovských středních školách. Po vytvoření elektronického dotazníku jsem oslovil vedoucí zaměstnance jednotlivých škol se žádostí o distribuci odkazu na dotazník mailovou formou, či o zahrnutí odkazu ve školním systému Bakaláři. Všichni vedoucí pracovníci mi vyšli maximálně vstříc a během dvou týdnů dotazník vyplnilo 841 respondentů ze všech tří škol, kteří odpověděli na všechny otázky v dotazníku.

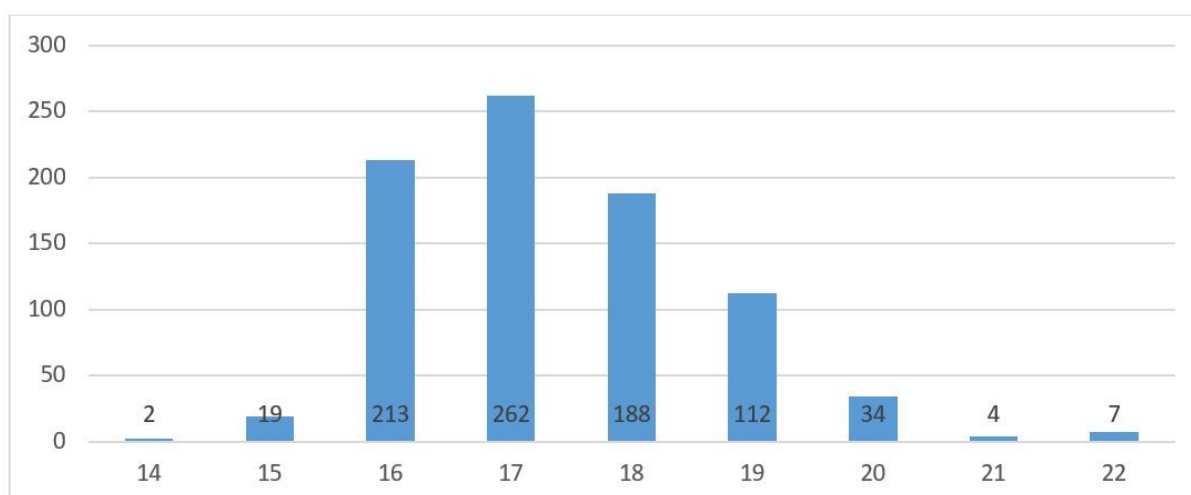
Otázka č. 1: Jsi muž, nebo žena?

Graf 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví (zdroj vlastní)

Prvním údajem, který jsem v tomto šetření zjišťoval, bylo pohlaví respondentů. Z celkového počtu 841 dotazovaných bylo 600 mužů (71%) a 241 žen (29%).

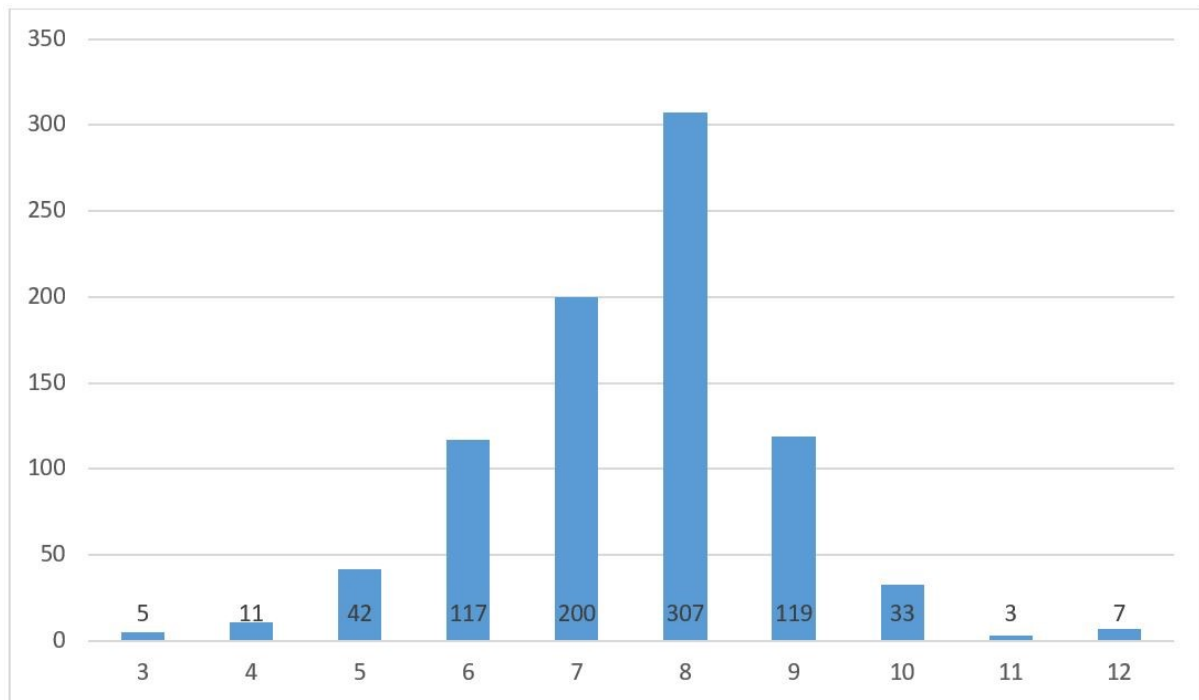
Otázka č. 2: Kolik je ti let?

Graf 2 Rozdělení respondentů podle věku (zdroj vlastní)

Druhým identifikačním údajem byl věk respondentů. Jelikož se jedná o žáky prvních až pátých ročníků, bylo věkové rozmezí rozmanité. Nejméně zastoupenými skupinami byli žáci ve věku 14 let (2 žáci), 21 let (4 žáci), 22 let (7 žáků), 15 let (19 žáků), 20 let (34 žáků). Nejvíce zastoupenými skupinami byli žáci ve věku 19 let (112 žáků), 18 let (188 žáků), 16 let (213 žáků). Nejvyšší příčku obsadili respondenti ve věku 17 let, kterých bylo celkem 262.

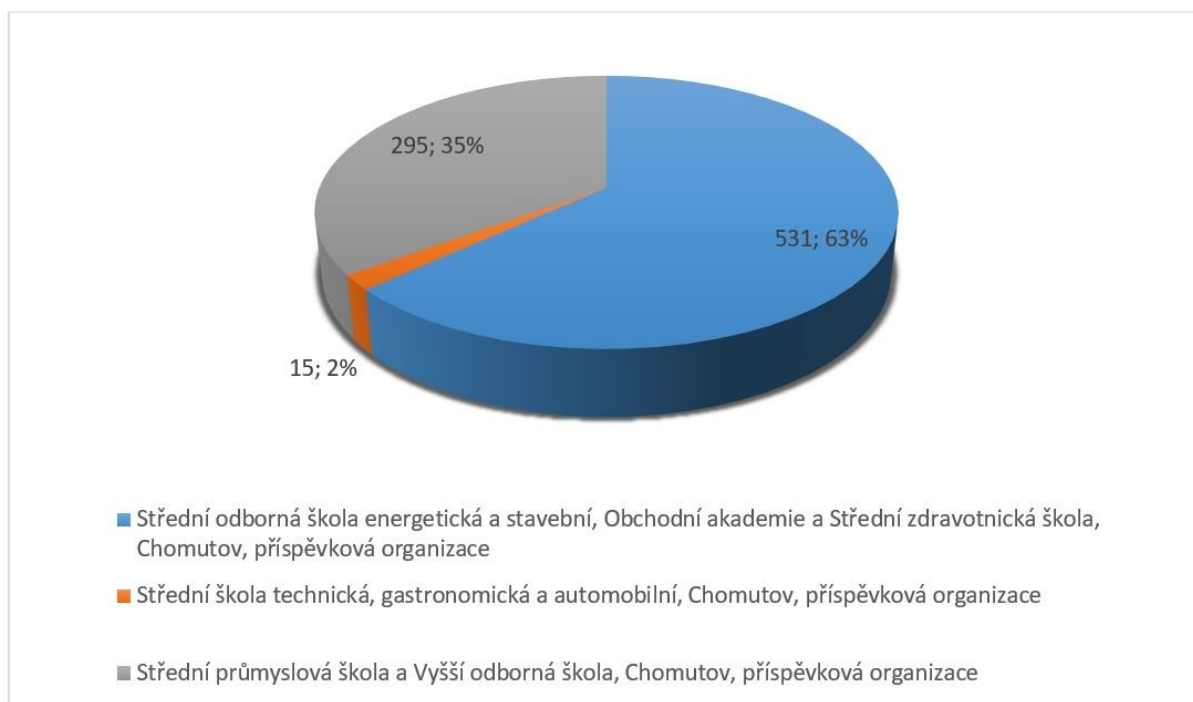
Otázka č. 3: Kolik hodin v noci průměrně spíš?

Graf 3 Respondenti a spánek (zdroj vlastní)

Otázka délky spánku jednotlivých respondentů mne velice zajímala. Pokud rozdělíme denní dotaci 24 hodin na tři stejné díly, mělo by být na spánek vyčleněno 8 hodin. Bylo zjištěno, že průměrně 8 hodin denně spí 307 respondentů, 7 hodin denně spí 200 dotazovaných, 6 hodin denně věnuje spánku 117 dotazovaných, 5 hodin spí 42 dotazovaných. Pak tu máme i spáče, kteří se věnují spánku více, tedy průměrně 9 hodin denně spí 119 dotazovaných, 10 hodin denně spí 33 dotazovaných, 11 hodin dokážou spát 3 respondenti a 12 hodin denně 7 dotazovaných. Nespavců zde máme celkem 16, z toho 11 spí v průměru pouze 4 hodiny denně a 5 dotazovaných spí v průměru pouze 3 hodiny denně.

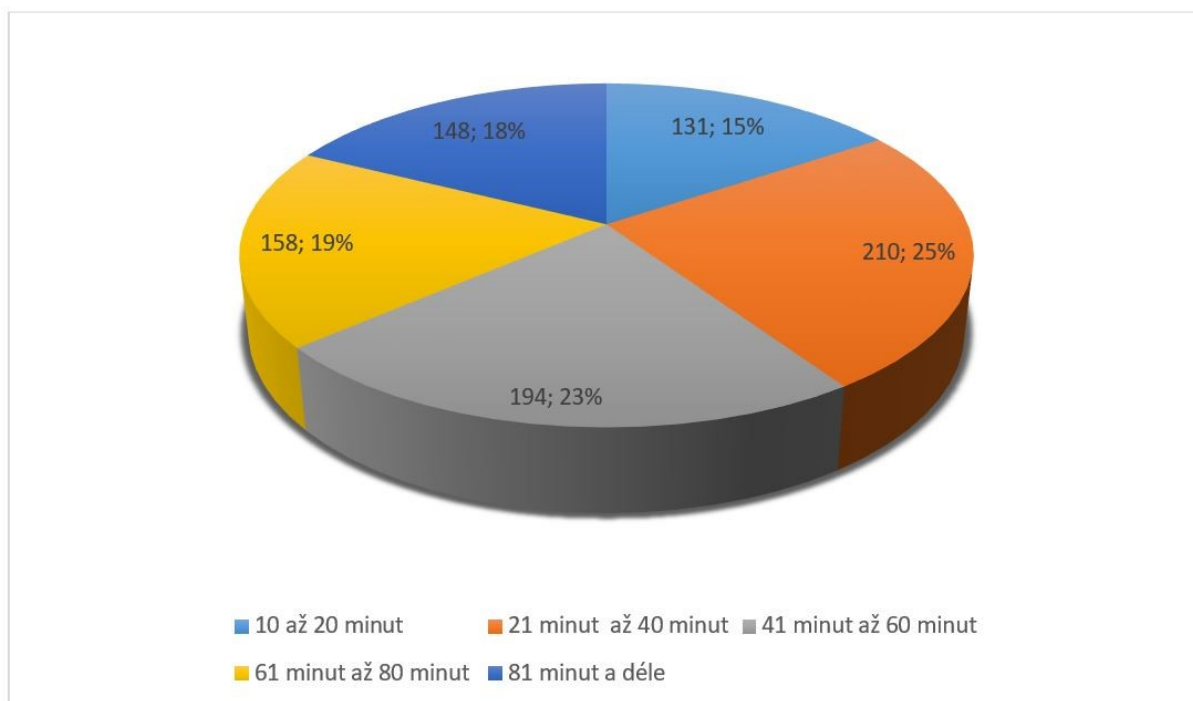
Otázka č. 4: Jakou navštěvuješ školu?

Graf 4 Rozdělení respondentů podle navštěvované školy (zdroj vlastní)

Následující graf popisuje zastoupení počtů žáků z jednotlivých škol v tomto průzkumu. Na Střední škole technické, gastronomické a automobilní se mi bohužel podařilo sehnat pouze 15 respondentů. Dle telefonického rozhovoru se zástupkyní ředitele této školy mi byla přislíbena distribuce odkazu na tento dotazník žákům školy v systému Bakaláři. Z výsledků je však patrný velmi malý zájem těchto žáků o účast v průzkumu.

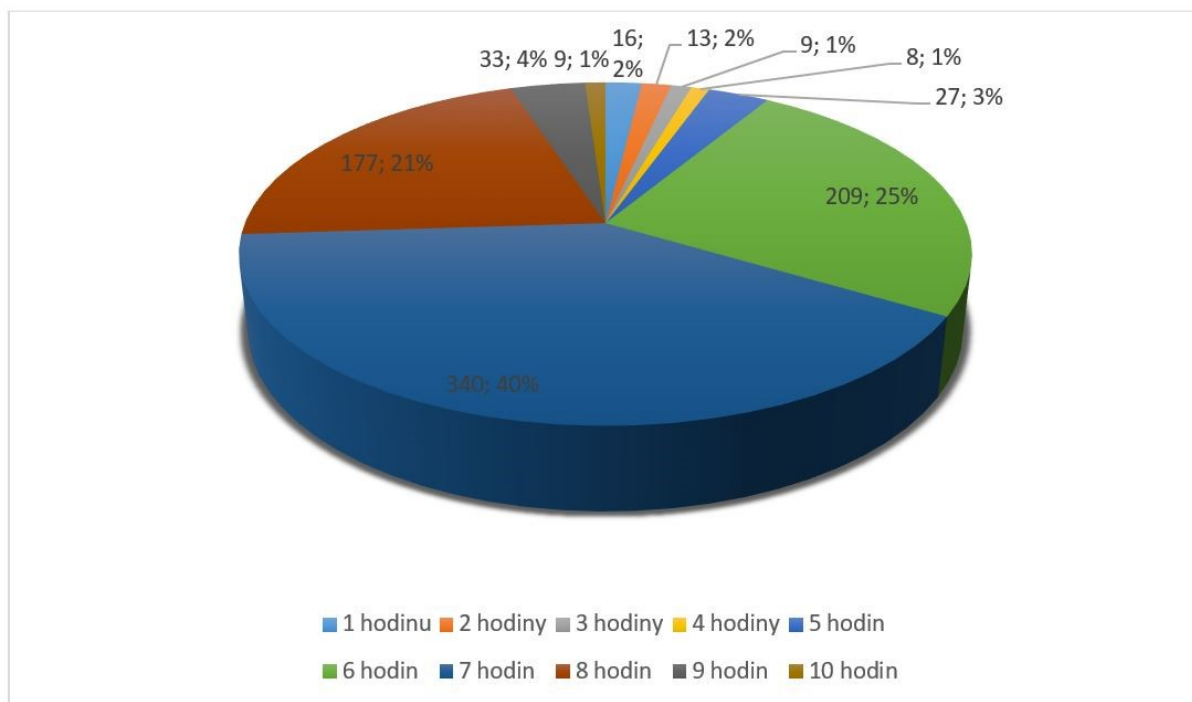
Otázka č. 5: Kolik času ti celkem zabere samotná cesta z domova do školy a zpět? (sečti čas tam a zpět)

Graf 5 Časová náročnost dopravy do školy a zpět (zdroj vlastní)

V tomto grafu zjišťuji časový údaj, který u spousty žáků nebude úplně zanedbatelný, protože i pro Chomutovské žáky se může dojezdová doba značně lišit. Tento průzkum je určen pro žáky z Chomutova a přilehlého Jirkova, což je v podstatě jedno spojené město. Někteří žáci jsou ve škole za 10 minut, jiní mohou denně dojíždět z jiné části města s přestupem i 45 minut. Pokud tento údaj vynásobíme dvěma, už se jedná o docela výraznou část z oněch 24 hodin, co mají žáci denně k dispozici na spánek, práci a volný čas.

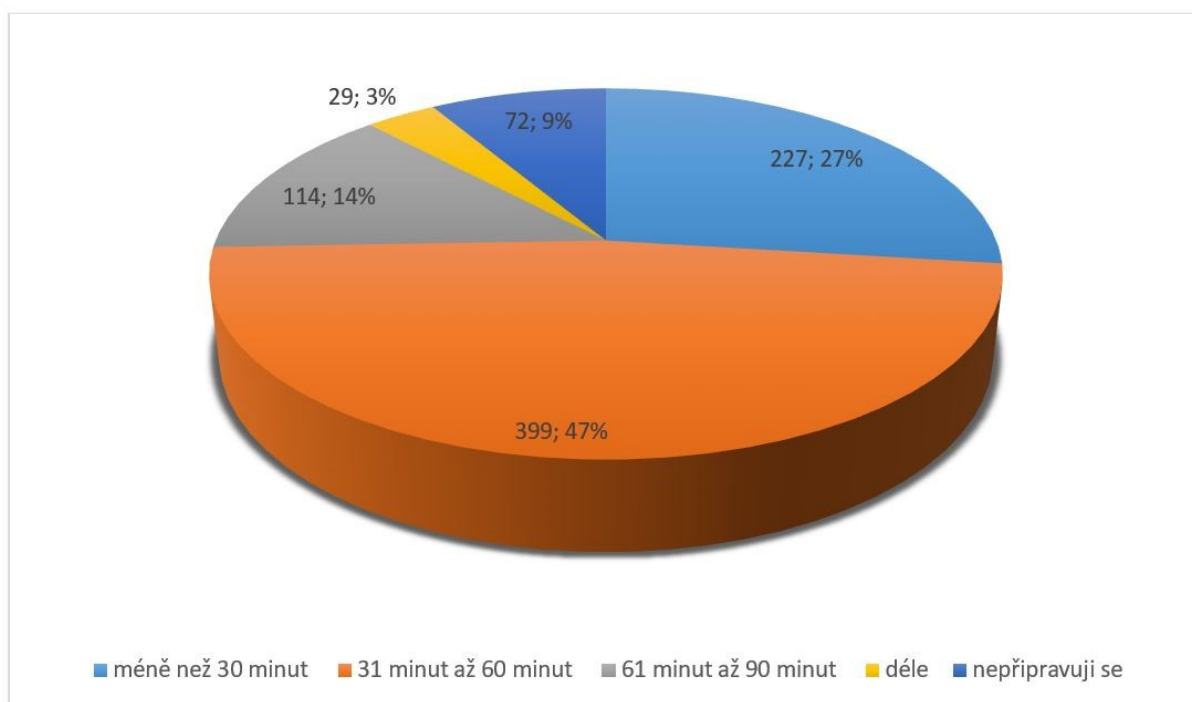
Otázka č. 6: Kolik hodin denně strávíš průměrně ve škole? (ne vyučovací hodiny, ale celkový čas, bez cesty do školy a zpět)

Graf 6 Čas trávený ve škole (zdroj vlastní)

Celkový čas strávený ve škole se u jednotlivých žáků liší. Hlavním faktorem, který tento údaj ovlivňuje je sestavení rozvrhu hodin pro dané učební či maturitní obory v jednotlivých ročnících studia. To vše samozřejmě určuje ŠVP. Z grafu vyplývá, že z celkového počtu 841 respondentů jich 726 tráví denně ve škole 6 až 8 hodin čistého času a 115 respondentů tráví denně ve škole 5 hodin a méně.

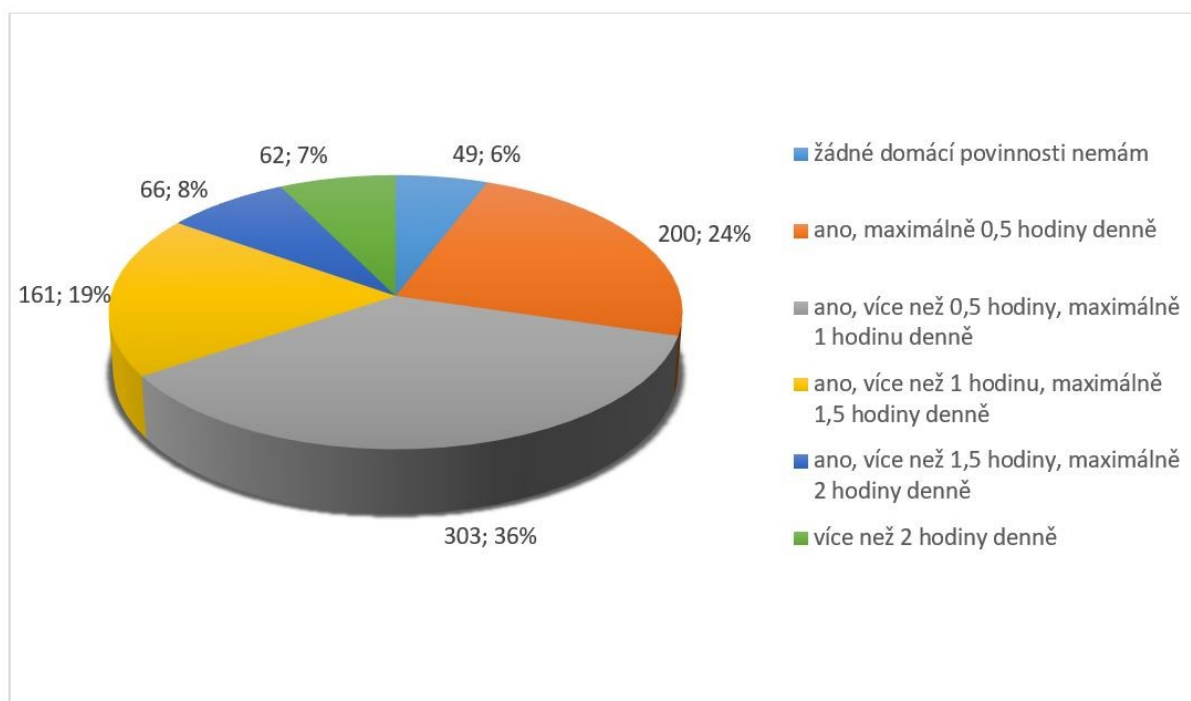
Otázka č. 7: Kolik času denně věnuješ přípravě do školy?

Graf 7 Příprava do školy (zdroj vlastní)

Časy věnované přípravě na vyučování jsou dle tohoto grafu rozmanité. Z celkového počtu 841 respondentů se jich pouze 72 nepřipravuje vůbec. Jiní žáci věnují přípravě alespoň trochu času, tedy do 30 minut (227 žáků). Nejvíce zastoupenou skupinou jsou žáci, kteří se do školy připravují 31 až 60 minut (399 žáků). Posledních 215 žáků tráví denně přípravou na vyučování 61 minut a déle.

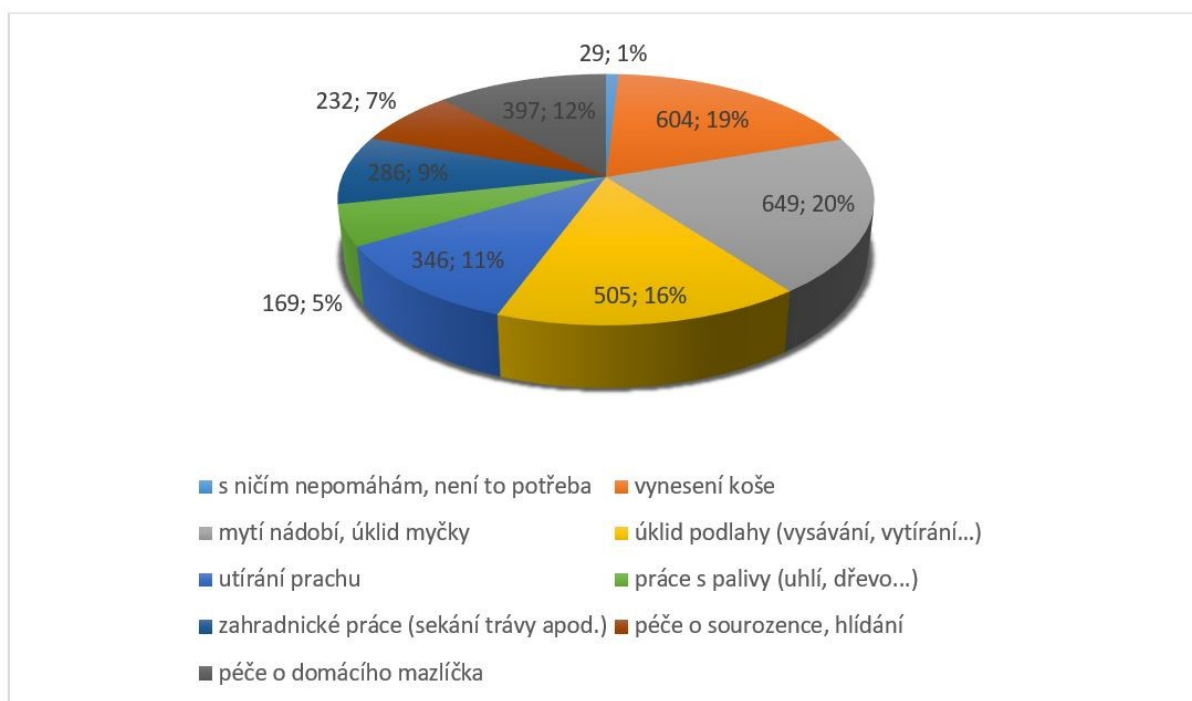
Otázka č. 8: Máš každodenní domácí povinnosti? Pokud ano, kolik času jim průměrně věnuješ?

Graf 8 Domácí povinnosti (zdroj vlastní)

Domácí povinnosti u dětí, puberťáků a adolescentů jsou dle průzkumů velice prospěšné. Tento graf znázorňuje časový podíl respondentů na pomoci v domácnosti. Z celkového počtu 841 respondentů jich pouze 49 žádné domácí povinnosti nemá, maximálně půl hodiny denně doma pomáhá 200 respondentů. Nejvíce obsaženou skupinou jsou ti, kteří pomocí v domácnosti tráví 0,5 hodiny až 1 hodinu denně (303 respondentů). Všichni ostatní (289 respondentů) doma pomáhají více než 1 hodinu denně.

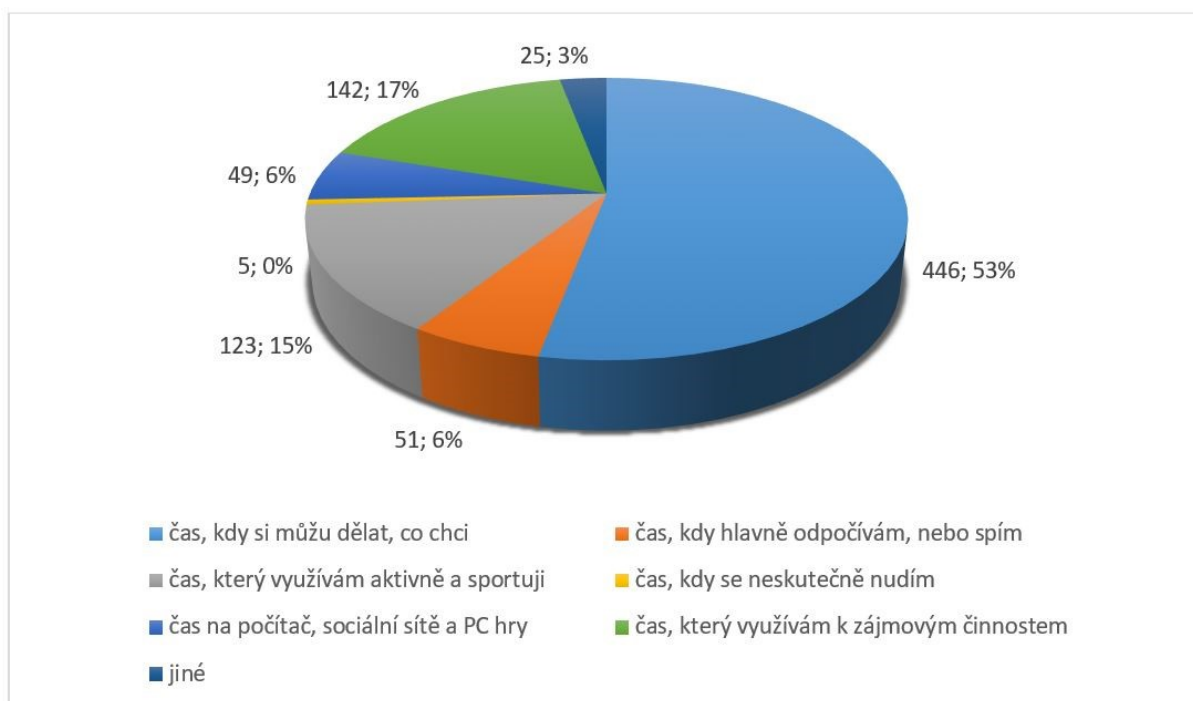
Otázka č. 9: S čím doma nejčastěji pomáháš? (výběr více možností)

Graf 9 Rozdělení domácích činností (zdroj vlastní)

Tento graf obsahuje informace o pracích, se kterými respondenti doma nejčastěji pomáhají. Zde bylo možno vybrat více odpovědí. Pouze jedno procento respondentů nemá žádné domácí povinnosti. Bylo vybráno 9 nejčastěji odpovídaných položek. Mezi odpovědi v položce „jiné“ patřilo i nakupování, vaření, úklid koupelny či praní. Tato položka ale měla tak málo odpovědí, že jsem se ji rozhodl do grafu nezahrnout. Nejvíce odpovědí získaly položky: mytí nádobí, úklid myčky (649 odpovědí), vynesení koše (604 odpovědí), úklid podlahy (505 odpovědí), péče o domácího mazlíčka (397 odpovědí), utírání prachu (346 odpovědí), zahradnické práce (286 odpovědí), péče o sourozence (232 odpovědí) a práce s palivou (169 odpovědí).

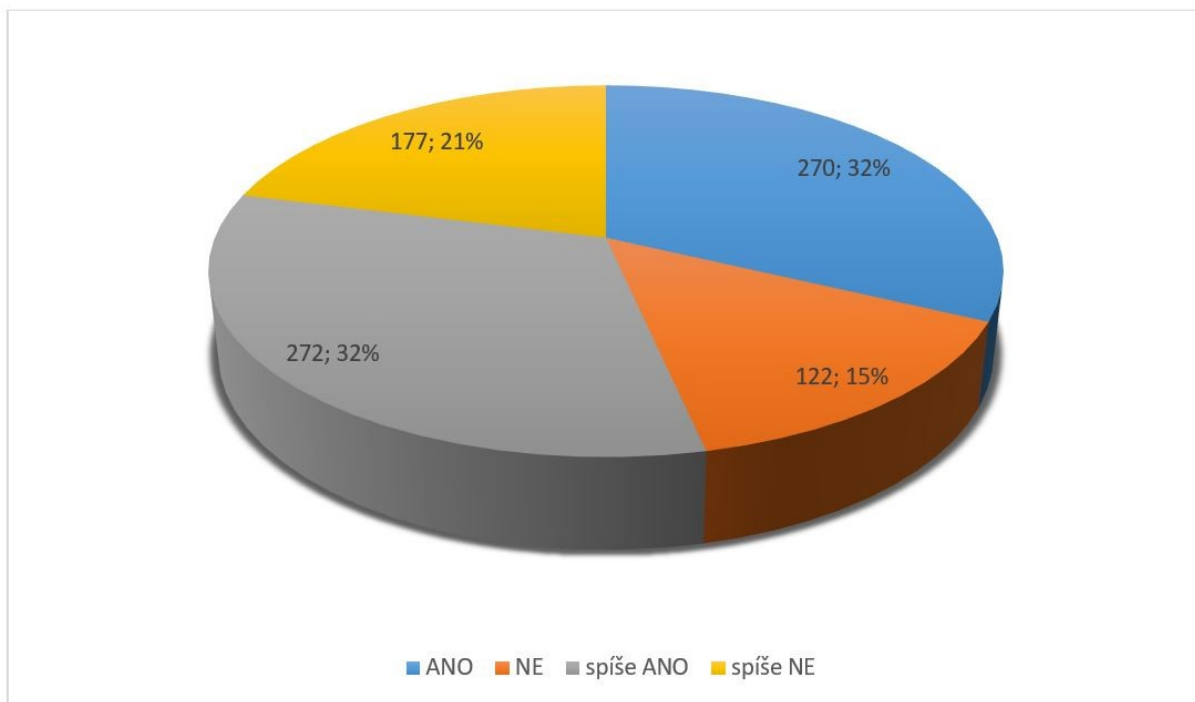
Otázka č. 10: Co si představíš pod pojmem „volný čas“?

Graf 10 Představa volného času (zdroj vlastní)

Představa respondentů o pojmu „volný čas“ je velice zajímavá a ne tak jednoznačná, jak jsem čekal. Čas, kdy si mohou dělat, co chtějí, odpovědělo 446 respondentů, což je něco málo přes polovinu všech dotazovaných. Odpočinek a spánek si představí 51 respondentů, aktivitu a sport 123 respondentů. Počítač a hry zvolilo pouhých 6 % dotazovaných, což mne velice překvapilo. Zájmové činnosti si představuje 142 respondentů a neskutečnou nudu 5 respondentů. Z celkového počtu respondentů jich 25 odpovědělo „jiné“. Jednalo se o odpovědi: čas na skateboard, čas věnovat se svému podnikání, hospoda, regenerace a o odpovědi, které byly kombinacemi jednotlivých možností.

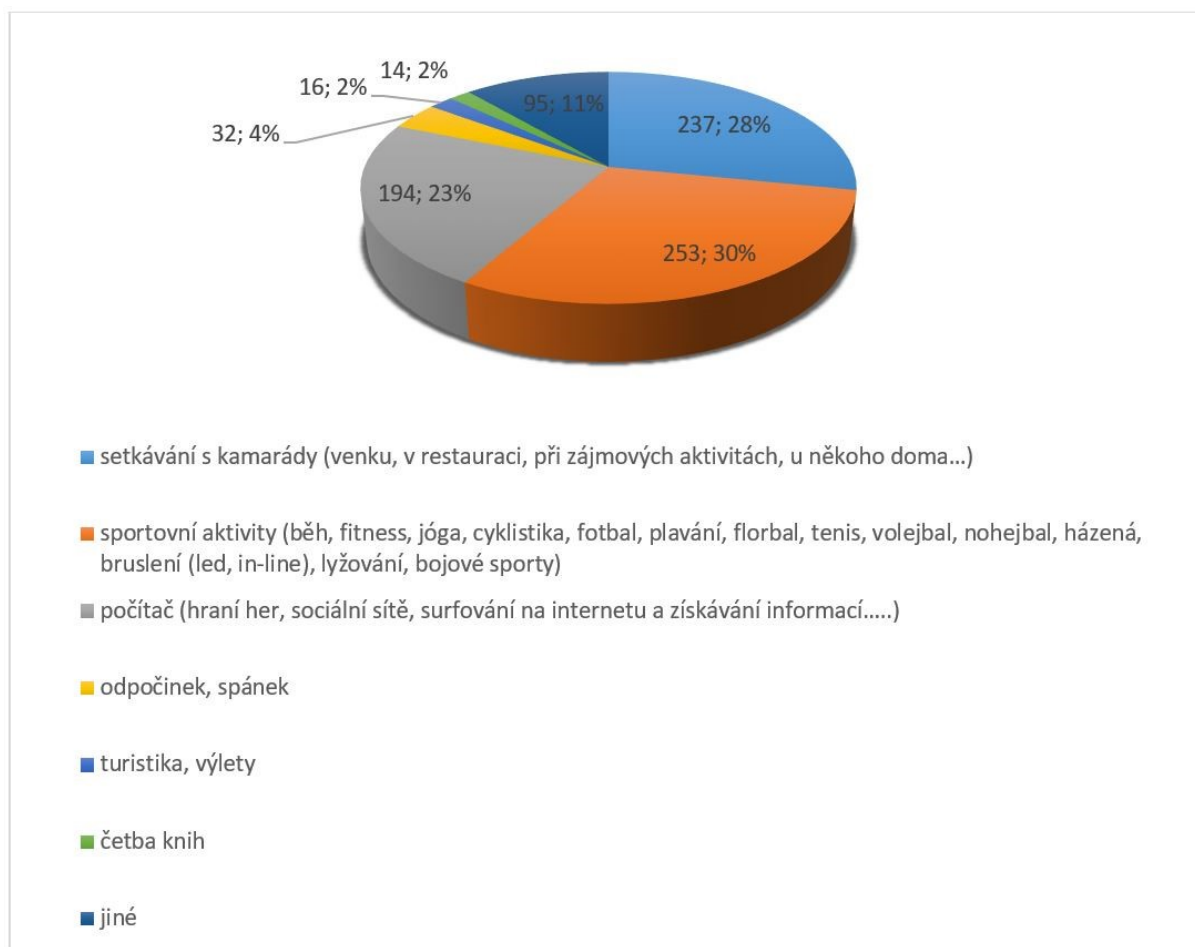
Otázka č. 11: Myslíš si, že máš dostatek volného času?

Graf 11 *Dostatek či nedostatek volného času (zdroj vlastní)*

Tento graf monitoruje, zda si respondenti myslí, že mají či nemají dostatek volného času. Většina respondentů si myslí, že dostatek volného času má, nebo spíše má (542, 64 %). Ostatní respondenti si myslí, že dostatek volného času nemají, nebo spíše nemají (299, 36 %).

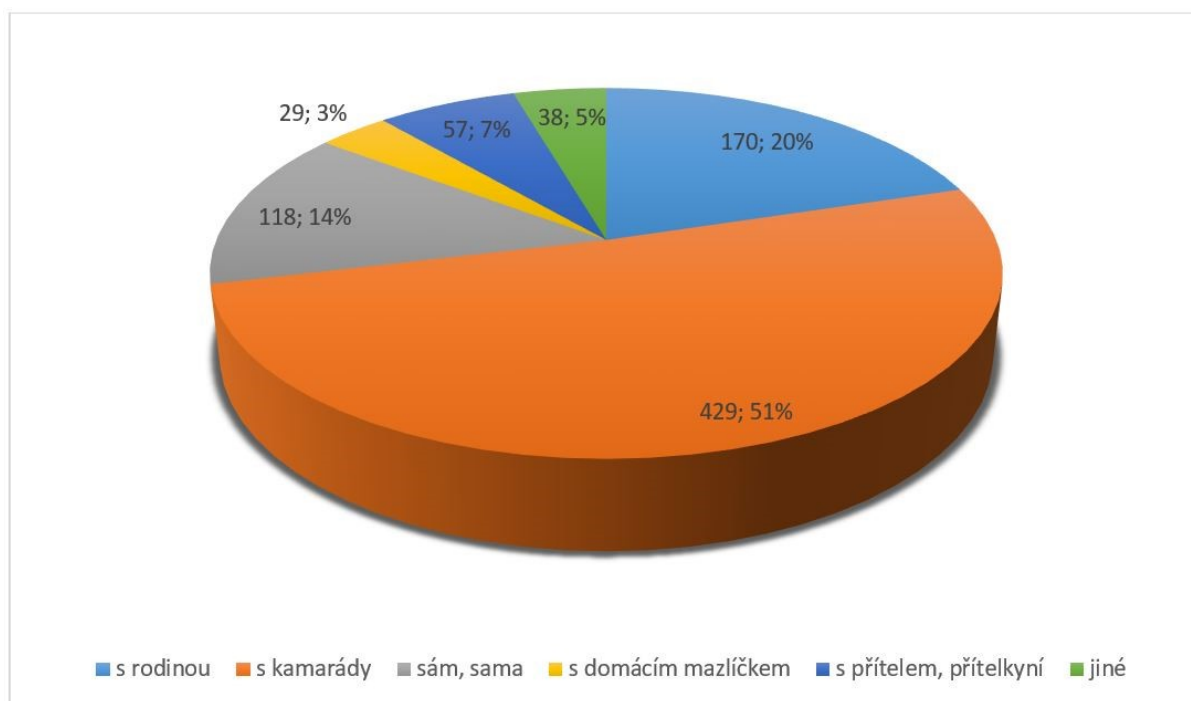
Otázka č. 12: Jakou činnost ve svém volném čase provozuješ nejčastěji?

Graf 12 Nejčastější činnosti ve volném čase (zdroj vlastní)

Nejčastěji provozované aktivity ve volném čase jsou dle tohoto grafu sportovní aktivity. Tuto odpověď zvolilo z celkového počtu (841 respondentů) 253 dotazovaných. 237 respondentů zvolilo setkávání s kamarády a 194 respondentů nejčastěji věnuje svůj volný čas počítači, hraní her a sociálním sítím. 32 respondentů ve volném čase nejčastěji spí, turistice se jich věnuje 16, čtení knih 14. Respondenti, kteří vybrali odpověď „jiné“ (95), nejčastěji odpovídali: televize, hra na hudební nástroj, zpěv, auto, domácí mazlíčci, rybářství, přítel, přítelkyně, skládání hudby, sexuální aktivity, poslouchání hudby, pití alkoholu, kulturní akce.

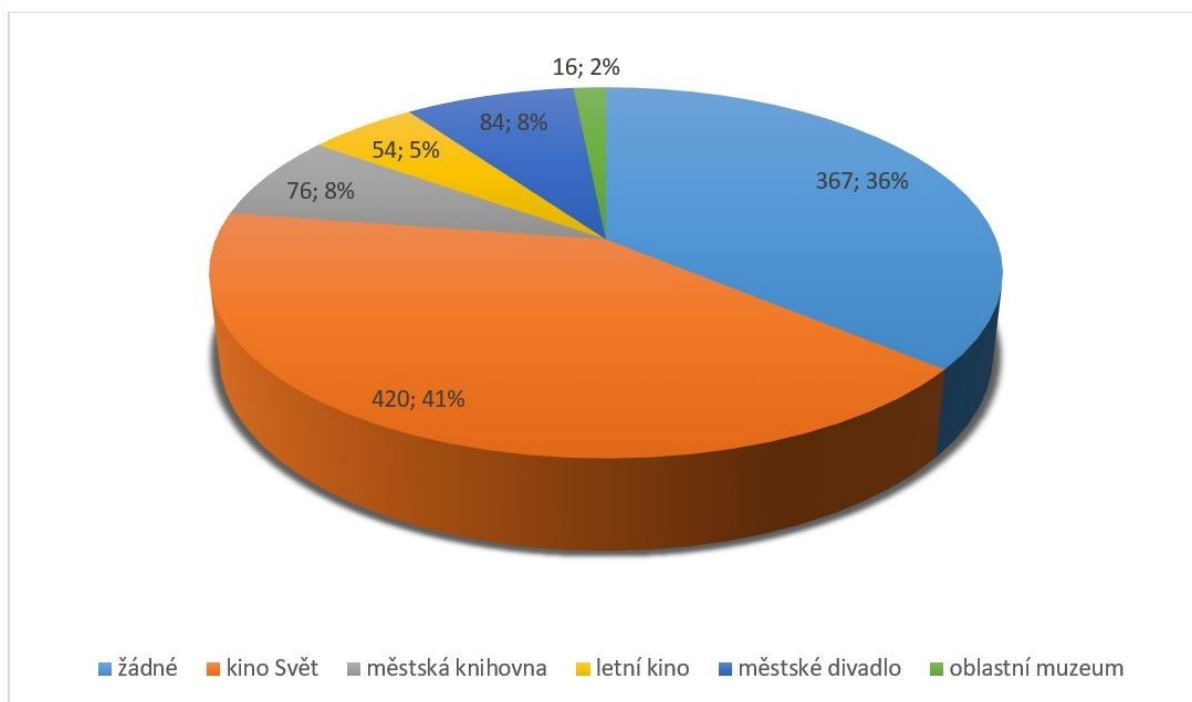
Otázka č. 13: S kým nejraději trávíš svůj volný čas?

Graf 13 *Společníci pro volný čas (zdroj vlastní)*

Tento graf znázorňuje, s kým nejraději respondenti tráví svůj volný čas nejraději. Nadpoloviční většina si jako odpověď vybrala kamarády (429). Rodinu volí 170 respondentů a samotu 118 dotazovaných. Přítele a přítelkyni volí 57 dotazovaných, domácí mazlíčky 29. Celkem 38 respondentů zvolilo odpověď „jiné“ a nejčastějšími odpověďmi byly kombinace jednotlivých odpovědí (např. někdy sám, někdy s rodinou). Dále odpovědi některých jedinců byly: s týmem, s alkoholem, s počítačem.

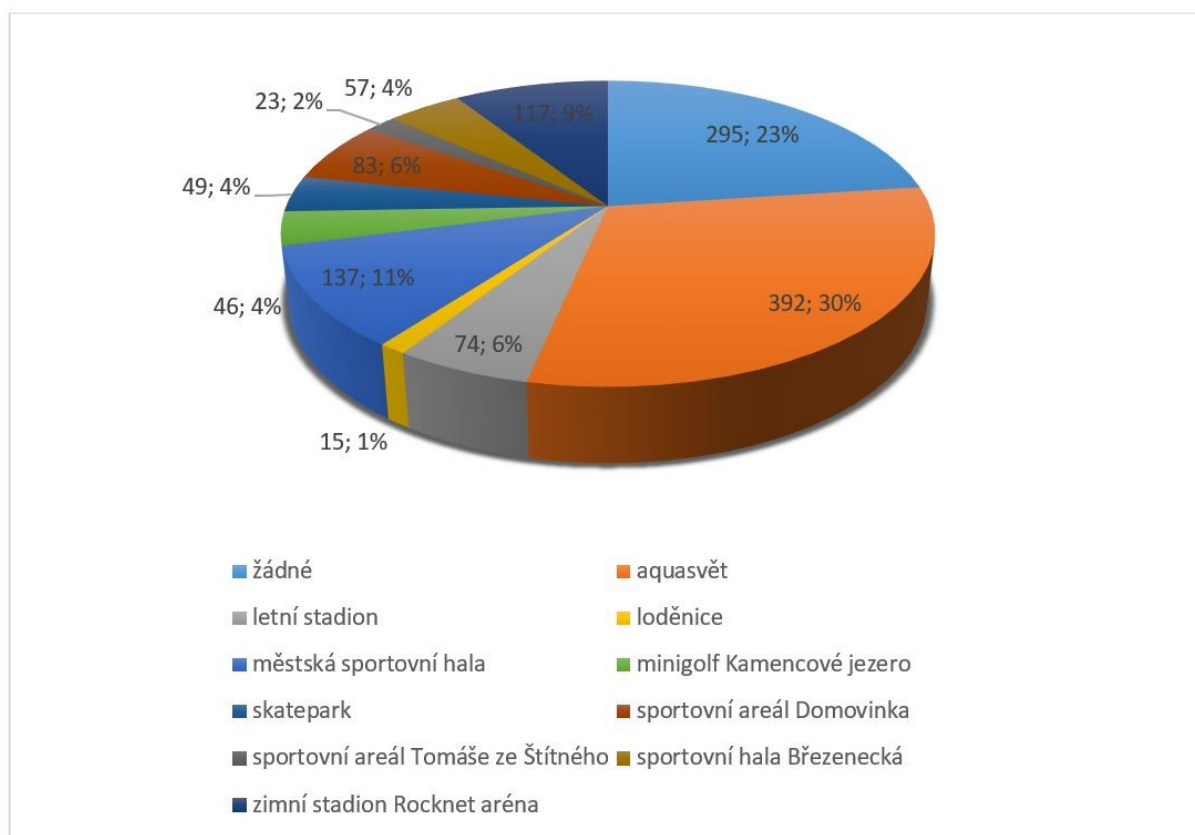
Otázka č. 14: Které z kulturních a společenských zařízení v Chomutově navštěvuješ? (výběr více možností)

Graf 14 *Návštěvnost kulturních a společenských zařízení v Chomutově (zdroj vlastní)*

Tento graf monitoruje, která z kulturních a společenských zařízení v Chomutově respondenti nejčastěji navštěvují. Zde byl výběr z více možností a graf zobrazuje nejčastější odpovědi všech 841 respondentů. Nejvíce žádaným kulturním zařízením v Chomutově je bezpochyby kino Svět (420 odpovědí, 41 %). Položka „žádné“ získala 367 odpovědí (36 %). Druhým nejoblíbenějším zařízením je městské divadlo (84 odpovědí, 8%), třetí příčku obsadila městská knihovna (76 odpovědí, 8 %). Čtvrté místo v návštěvnosti má letní kino (54 odpovědí, 5 %) a pátém místě je oblastní muzeum (16 odpovědí, 2 %). Tato otázka obsahovala i položku „jiné“, kam se mohli respondenti vyjádřit i jinak, pokud by jim nevyhovovala ani jedna z nabízených odpovědí. Odpovědi v této položce však byly počtem zanedbatelné, tudíž jsem tuto položku v grafu vynechal.

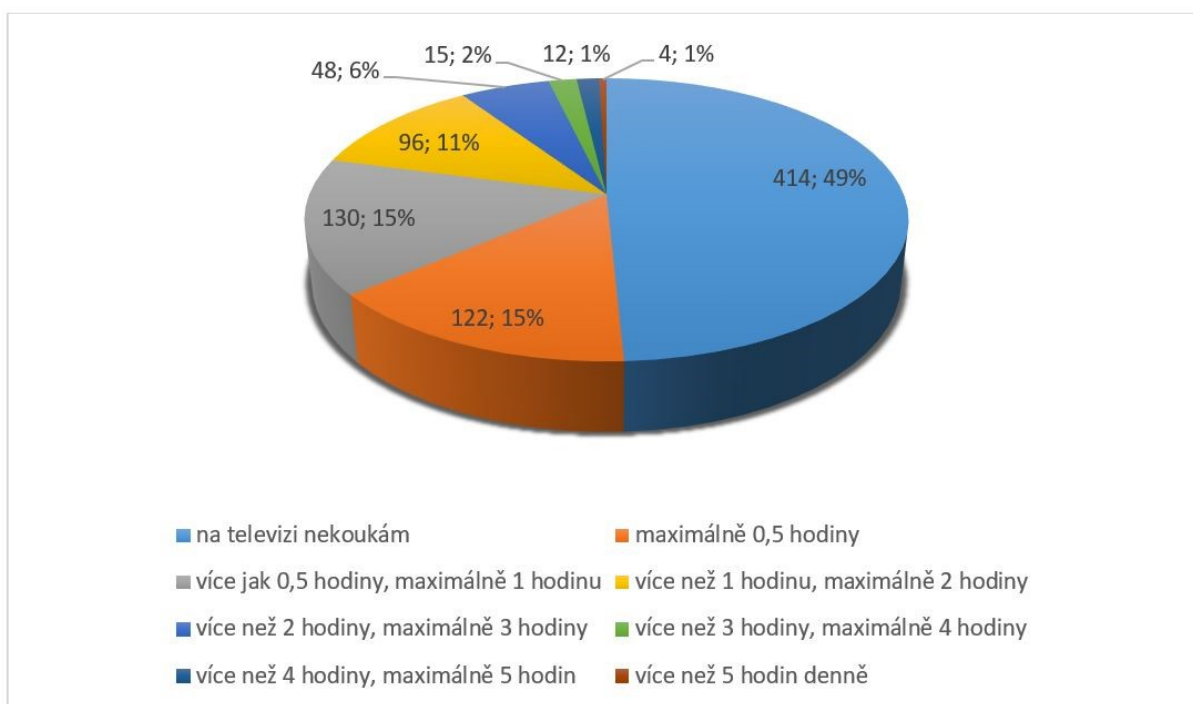
Otázka č. 15: Která z veřejných sportovních zařízení v Chomutově navštěvuješ? (výběr více možností)

Graf 15 *Návštěvnost veřejných sportovních zařízení v Chomutově (zdroj vlastní)*

Tento graf monitoruje, která z veřejných sportovních zařízení v Chomutově respondenti nejčastěji navštěvují. Zde byl výběr z více možností a graf zobrazuje nejčastější odpovědi všech 841 respondentů. Žádné z veřejných sportovních zařízení nenavštěvuje 295 respondentů (23 %). Zbylých 77 % respondentů navštěvuje minimálně jedno z těchto zařízení. Nejvíce odpovědí získal Chomutovský aquasvět (392), městská sportovní hala získala 137 odpovědí, třetím nejoblíbenějším sportovním zařízením je zimní stadion Rocknet aréna, která získala 117 odpovědí. Tato otázka obsahovala i položku „jiné“, kam se mohli respondenti vyjádřit i jinak, pokud by jim nevyhovovala ani jedna z nabízených odpovědí. Odpovědi v této položce však byly počtem zanedbatelné, tudíž jsem tuto položku v grafu vynechal.

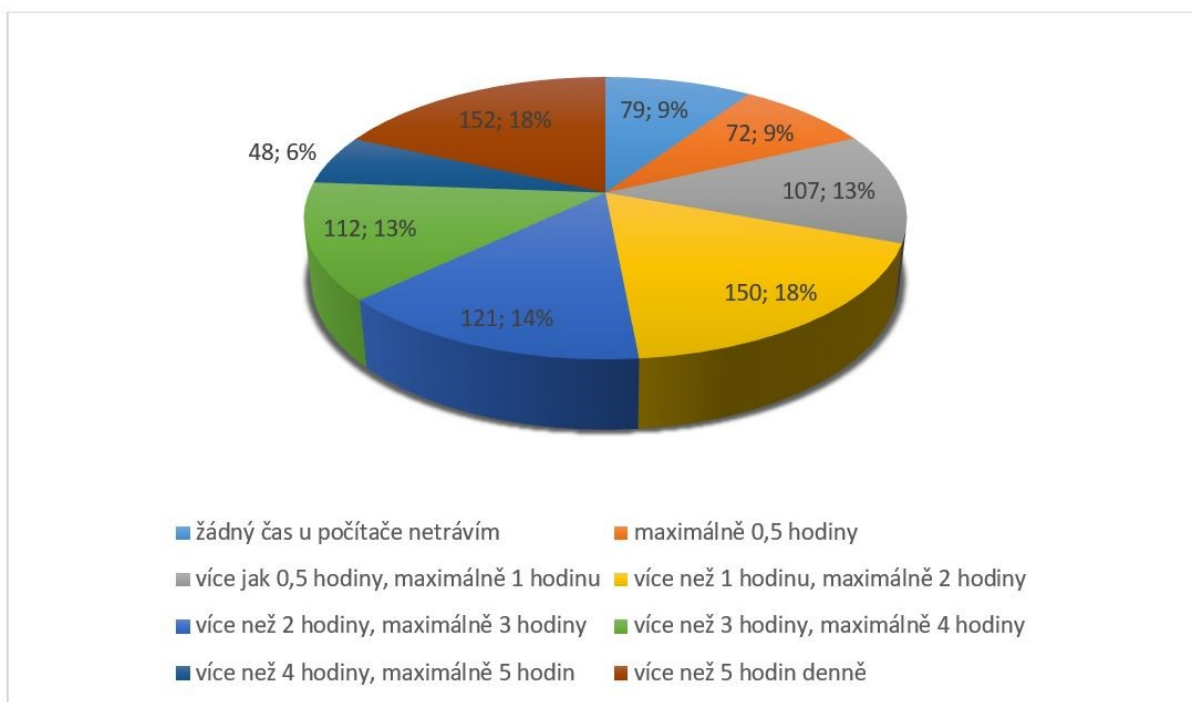
Otázka č. 16: Kolik hodin denně strávíš průměrně u televize?

Graf 16 Sledování TV ve volném čase (zdroj vlastní)

Z celkového počtu 841 respondentů jich na televizi vůbec nekouká 414, což je 49 % dotazovaných. Maximálně 0,5 hodiny denně tráví u televize 122 respondentů a 0,5 až 1 hodinu denně tráví u televize 130 dotazovaných. 1 hodinu až 2 hodiny denně se na televizi dívá 96 respondentů. Posledních 79 dotazovaných u televize tráví od 2 do 5 hodin denně.

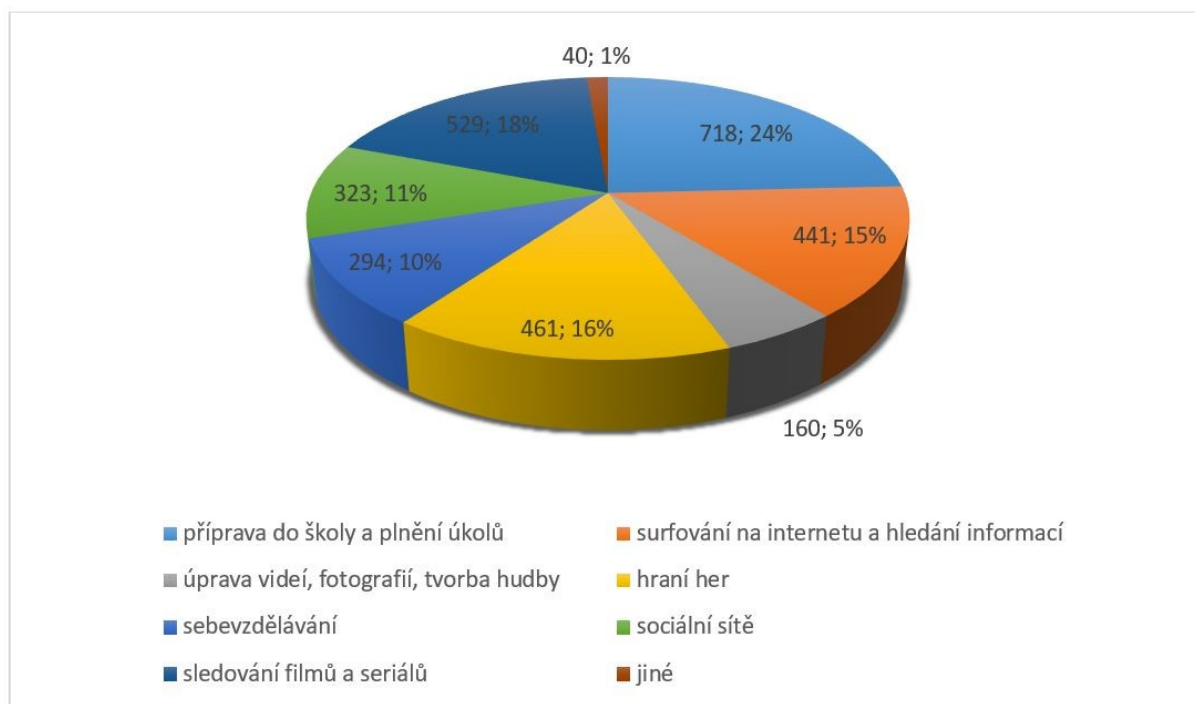
Otázka č. 17: Kolik hodin denně strávíš průměrně u počítače?

Graf 17 Čas trávený u počítače (zdroj vlastní)

Tento graf monitoruje čas, který respondenti tráví denně u počítače. Z celkového počtu 841 respondentů jich u počítače netráví žádný čas 79, nebo maximálně půl hodiny 72. Od půl hodiny do jedné hodiny denně se jich vejde 107. Ostatní respondenti věnují počítači času více a někteří nejspíš veškerý svůj volný čas. Více než 5 hodin denně tráví u počítače 152 dotazovaných.

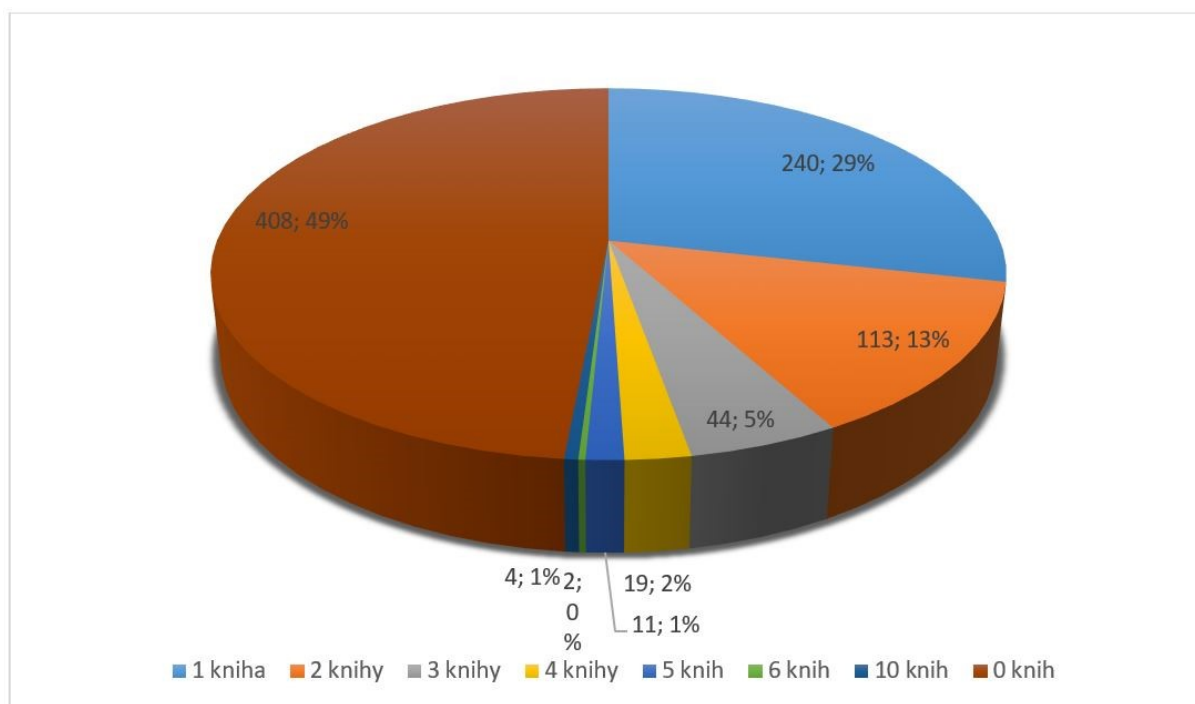
Otázka č. 18: Na jaké aktivity používáš počítač? (výběr více možností)

Graf 18 *Využití počítače (zdroj vlastní)*

Tento graf zobrazuje nejčastější aktivity, ke kterým využívá počítač všech 841 respondentů. Jedná se o otázku, kde je možno zaškrtnout více odpovědí. Respondenti nejčastěji počítač využívají pro přípravu do školy a plnění úkolů (718 odpovědí), na sledování filmů a seriálů (529 odpovědí), na hraní her (461 odpovědí) a na surfování na internetu a hledání informací (441 odpovědí). Dalšími nezanedbatelnými položkami jsou sociální sítě (323 odpovědí), sebevzdělávání (294 odpovědí) a úprava videí, fotografií a hudby (160 odpovědí). Tato otázka obsahovala i položku „jiné“, kam se mohli respondenti individuálně vyjádřit i s jiným využitím PC. Tato položka obsahuje 40 odpovědí, nejčastěji se jednalo o práci, 3D modelování a programování.

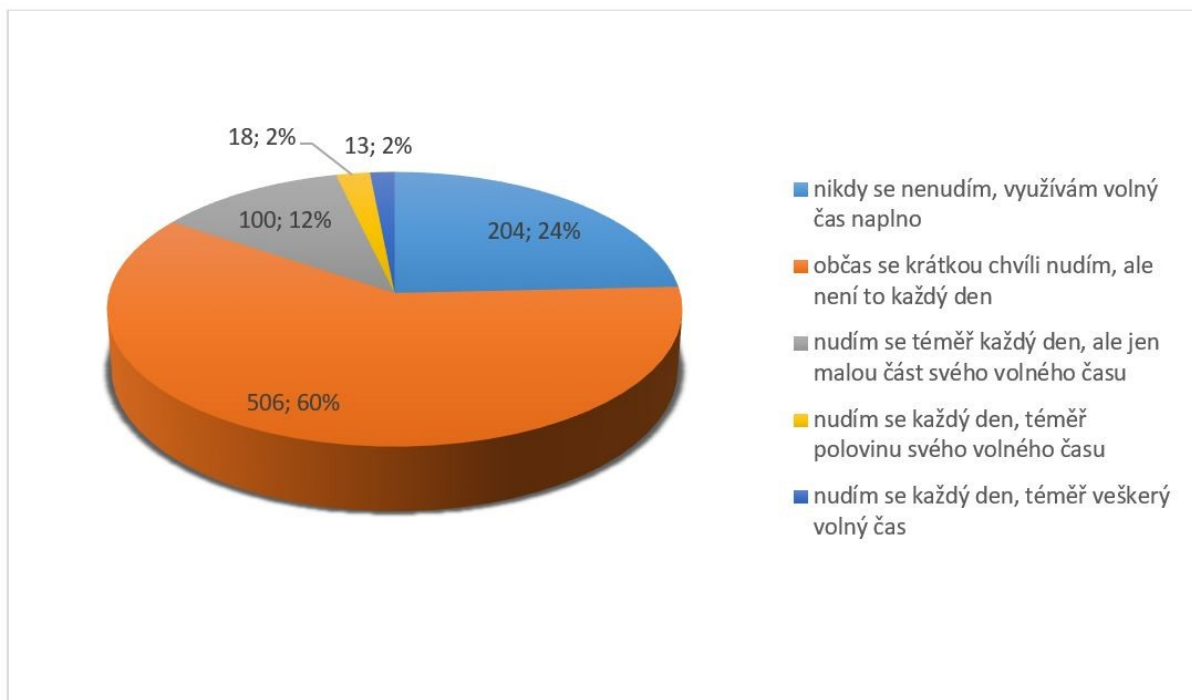
Otázka č. 19: Kolik knih přečteš průměrně za měsíc?

Graf 19 Čtení knih (zdroj vlastní)

Tento graf poukazuje na problematiku čtení knih. Na první pohled je zřejmé, že z celkového počtu 841 respondentů jich vůbec nečte téměř polovina (408). 240 respondentů přečte alespoň 1 knihu za měsíc, 113 dotazovaných přečte knihy 2, 44 respondentů přečte knihy 3. Pokud se podíváme na respondenty, kteří zřejmě čtou extrémně rádi, tak 4 z nich jsou schopni přečíst 10 knih měsíčně (pravdivost těchto údajů samozřejmě není nikterak podložena).

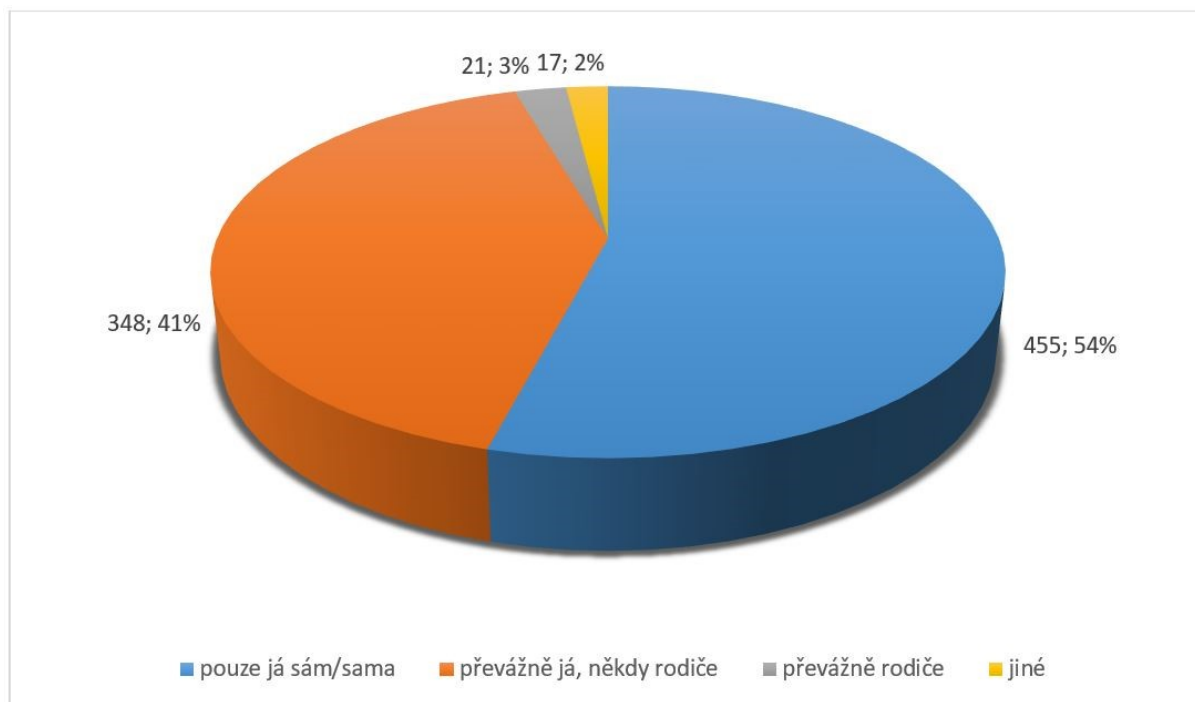
Otázka č. 20: Nudíš se někdy ve svém volném čase?

Graf 20 *Nuda ve volném čase (zdroj vlastní)*

U tohoto grafu, který se zabývá tématem nudy ve volném čase, jasně převládá odpověď o občasné krátkodobé nudě, kterou občas prožívá 506 respondentů, tedy celých 60 %. Nikdy se nenudí a volný čas využívá naplno 204 dotazovaných (24 %). Každodenní nudu po omezený čas prožívá 100 dotazovaných, každý den téměř polovinu volného času se nudí 18 respondentů a téměř veškerý volný čas každý den se nudí 13 dotazovaných.

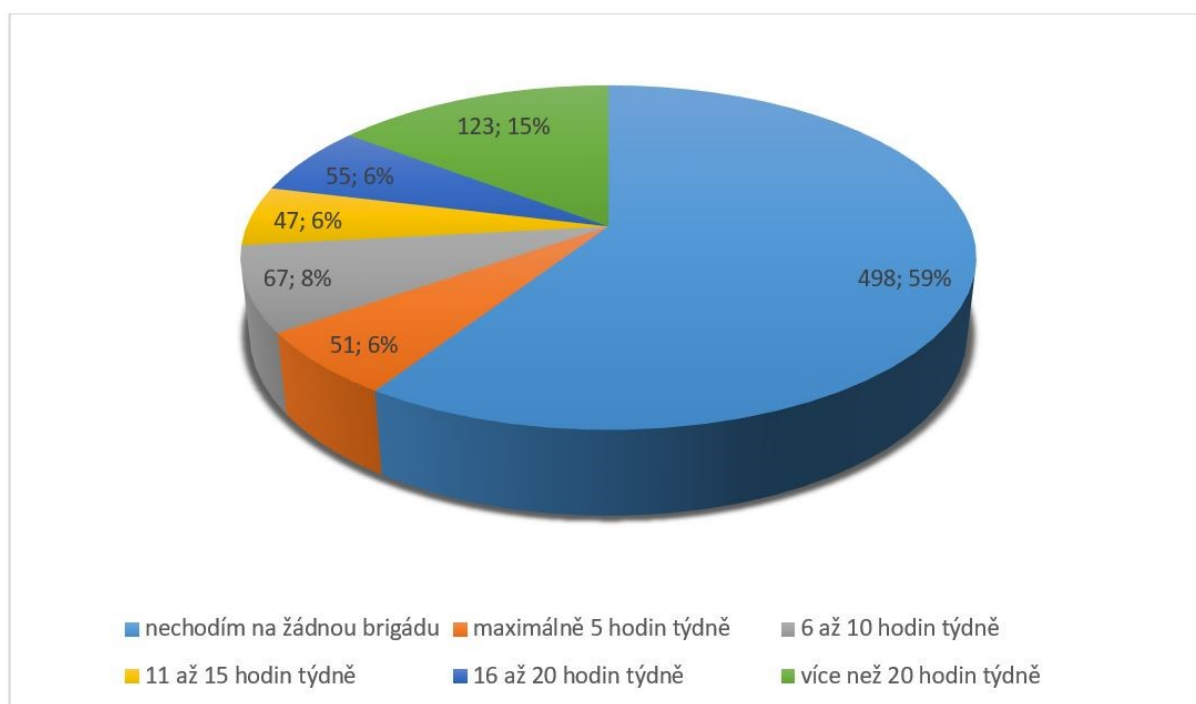
Otázka č. 21: Kdo rozhoduje o náplni tvého volného času?

Graf 21 Rozhodování o volném čase (zdroj vlastní)

Dle tohoto grafu si o svém volném čase z převážné většiny rozhodují sami respondenti, kterých je 455, tedy 54 %. Rodiče někdy zasáhnou do plánování volného času u 41 % dotazovaných, tedy u 348 respondentů. Převážně rodiče určují volnočasové činnosti u 21 respondentů. 17 dotazovaných zvolilo odpověď „jiné“. Nejčastější odpovědi byly: přítelkyně, přítel, trenér.

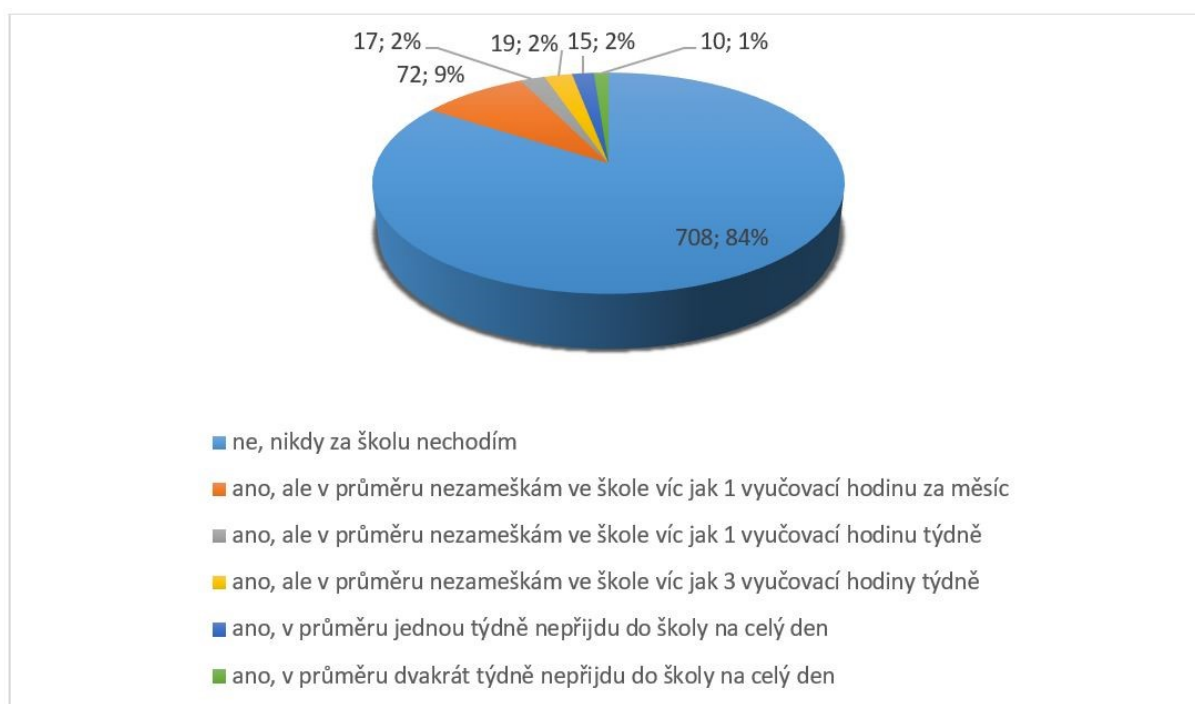
Otázka č. 22: Chodíš na brigádu? Pokud ano, kolik hodin týdně se jí věnuješ?

Graf 22 Brigády a výdělečná činnost (zdroj vlastní)

Dle tohoto grafu celých 59 % respondentů, tedy 498 z celkového počtu 841 nechodí na žádnou brigádu. 343 respondentů, tedy 41 % si nějakým způsobem přivydělává. Maximálně 5 hodin týdně se brigádě věnuje 51 respondentů, 6 až 10 hodin týdně 67 respondentů, 11 až 15 hodin týdně 47 dotazovaných, 16 až 20 hodin týdně 55 respondentů a více než 20 hodin týdně se výdělečné činnosti věnuje 123 respondentů.

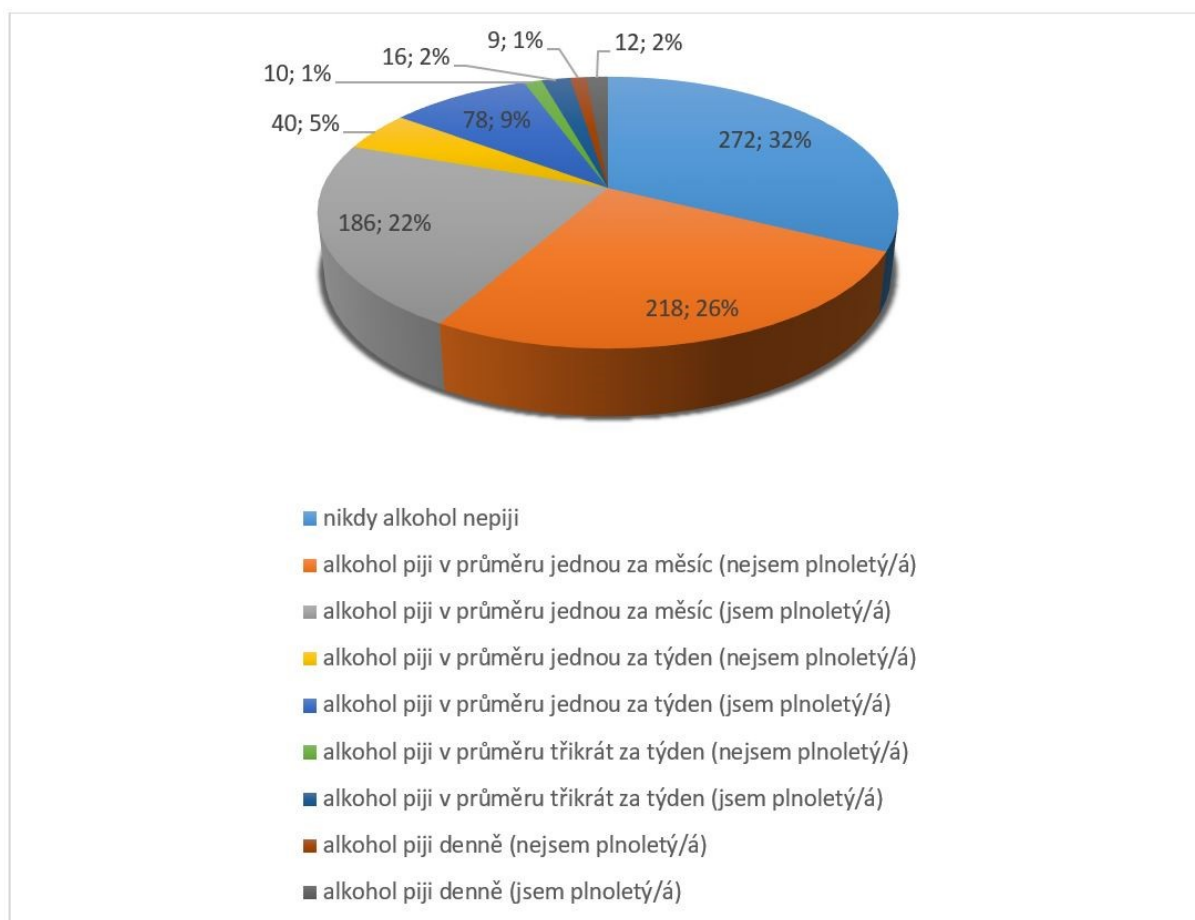
Otázka č. 23: Máš vlastní zkušenosti se záškoláctvím?

Graf 23 Zkušenost se záškoláctvím (zdroj vlastní)

Tento graf je věnován záškoláctví. Účelem bylo zjistit, kolik respondentů z celkového počtu 841 chodí za školu. Příjemným zjištěním bylo, že celých 84 % dotazovaných za školu nikdy nechodí. Zbýlých 16 % respondentů se záškoláctvím zkušenost má, ať již v menší, či ve větší míře. 72 respondentů odpovědělo, že za školou zameškají maximálně 1 hodinu za měsíc, 17 respondentů za školou zamešká maximálně 1 hodinu týdně, 19 dotazovaných maximálně 3 vyučovací hodiny týdně. Celý jeden den v každém školním týdnu zamešká za školou 15 respondentů a 2 dny v každém školním týdnu je za školou 10 dotazovaných.

Otázka č. 24: Jaký je tvůj vztah k užívání alkoholických nápojů?

Graf 24 *Užívání alkoholických nápojů (zdroj vlastní)*

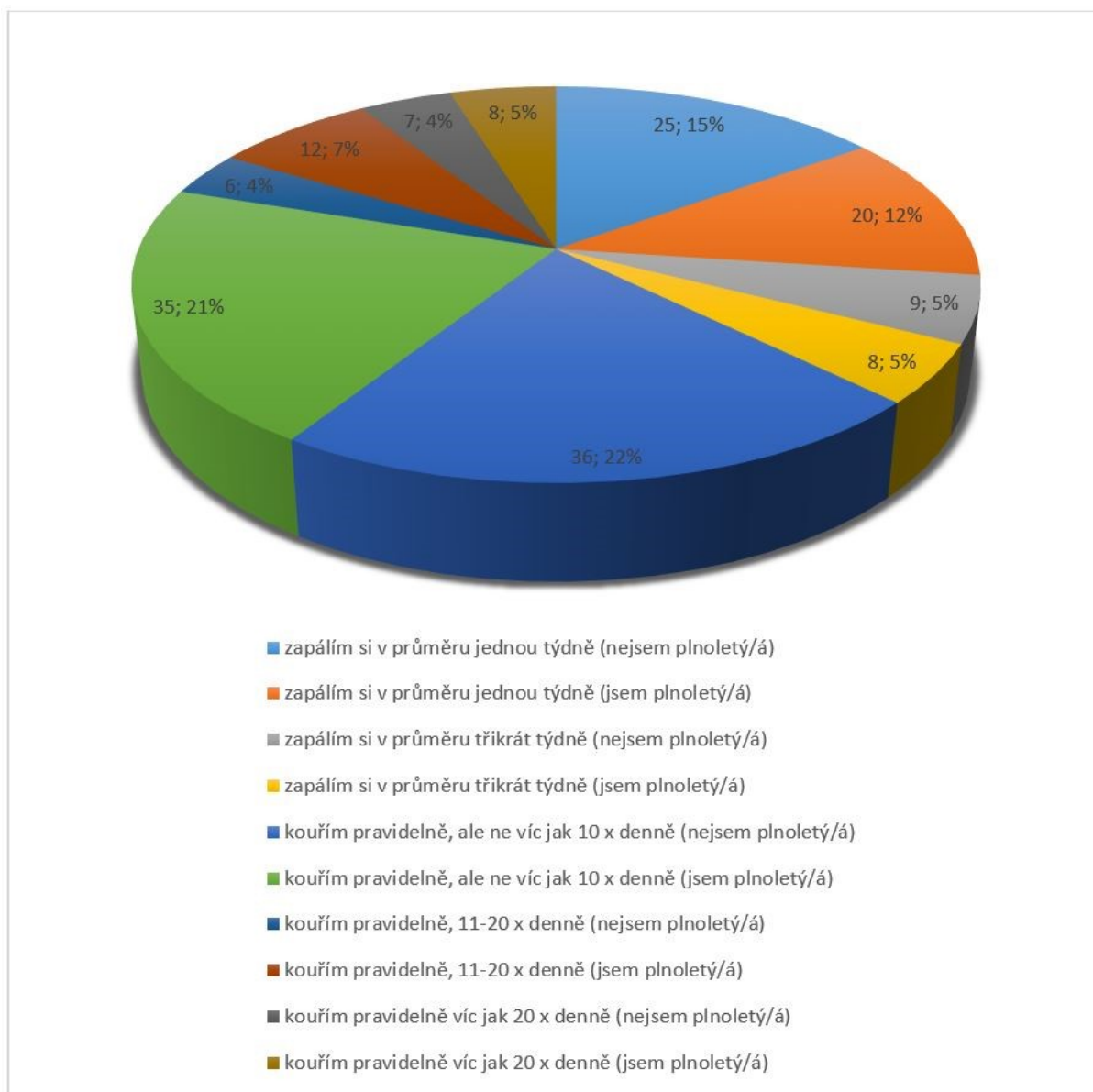
Tento graf se zabývá pitím alkoholických nápojů. Cílem bylo zjistit, jak často respondenti pijí alkoholické nápoje. Odpovědi jsou též rozděleny podle plnoletosti dotazovaných. Alkohol nikdy nepije 32 % respondentů, to je 272 z celkového počtu 841 dotazovaných. Zbýlých 68 % respondentů zkušenosti s pitím alkoholických nápojů, ať už ve větší, či menší míře má, a to včetně nezletilých.

U zletilých respondentů se užívají alkoholické nápoje v této míře. Jednou za měsíc si alkohol dopřeje 186 (22 %) respondentů. Jednou týdně se napije 78 zletilých dotazovaných (9 %). Třikrát týdně si alkohol dopřeje 16 plnoletých dotazovaných (2 %) a denně se alkoholu napije 12 zletilých respondentů. Alkoholické nápoje tedy užívá celkem 292 zletilých respondentů.

U nezletilých respondentů se užívají alkoholické nápoje v této míře. Jednou za měsíc si alkohol dopřeje 218 (26 %) respondentů. Jednou týdně se napije 40 nezletilých dotazovaných (5 %). Třikrát týdně si alkohol dopřeje 10 nezletilých dotazovaných a denně se alkoholu napije 9 nezletilých respondentů. Alkoholické nápoje tedy užívá celkem 277 nezletilých respondentů.

Otázka č. 25: Jaký je tvůj vztah k užívání tabákových výrobků? (běžné cigarety, elektronické cigarety, IQOS)

675 respondentů (z celkového počtu 841) odpovědělo, že neužívá žádné tabákové výrobky. Následný graf se týká pouze respondentů, kteří tabákové výrobky užívají.

Graf 25 Užívání tabákových výrobků (zdroj vlastní)

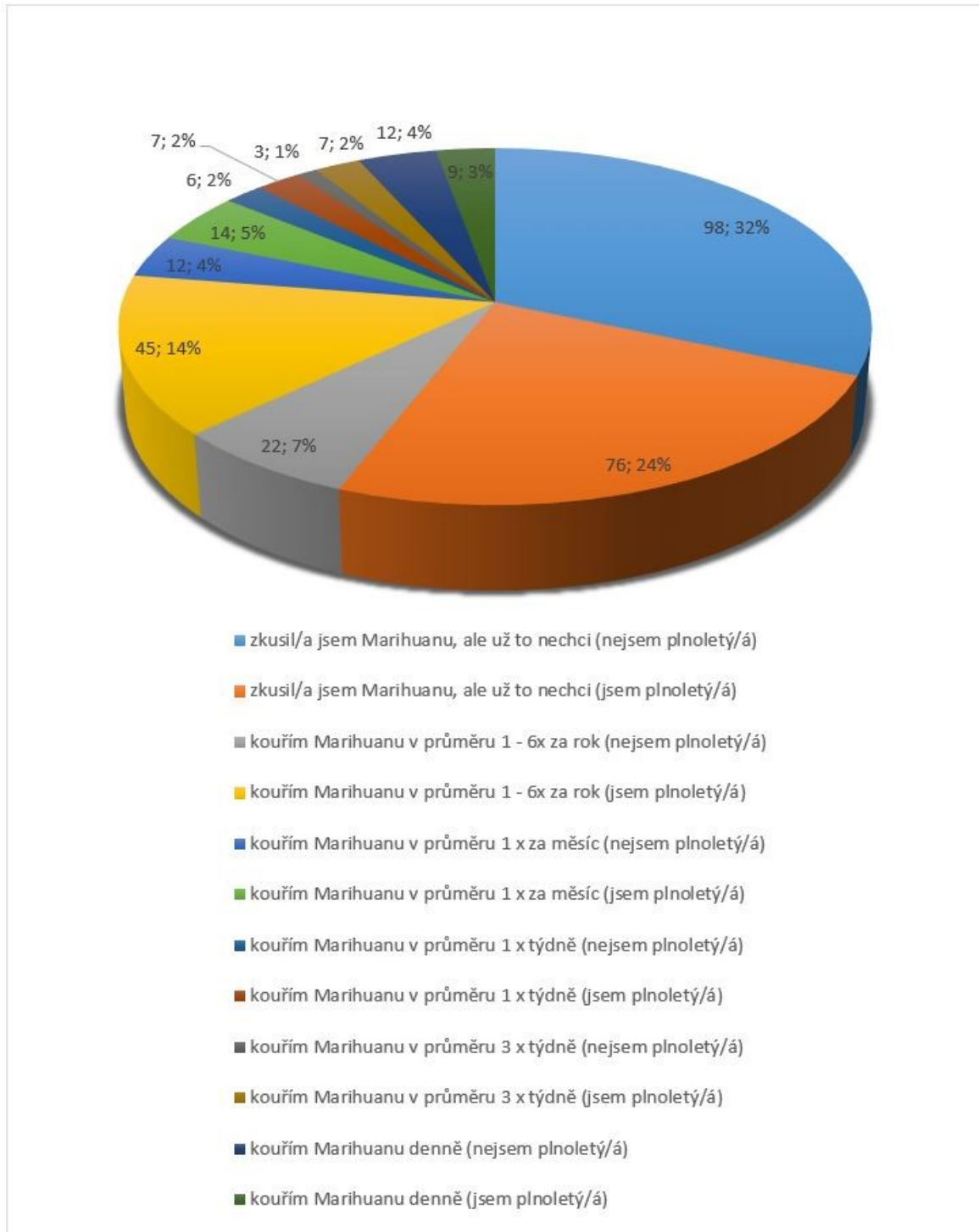
Tento graf se zabývá užíváním tabákových výrobků. Cílem bylo zjistit, jak často respondenti tabákové výrobky užívají. Odpovědi jsou též rozděleny podle plnoletosti dotazovaných. Tabákové výrobky neužívá 80 % respondentů, to je 675 z celkového počtu 841 dotazovaných. Zbýlých 20 % respondentů zkušenosti s užíváním tabákových výrobků, ať už ve větší, či menší míře má, a to včetně nezletilých.

U zletilých respondentů se užívají tabákové výrobky v této míře. Jednou týdně si zapálí 20 zletilých dotazovaných (2 %). Třikrát týdně si zapálí 8 plnoletých dotazovaných, do deseti cigaret denně se vejde 35 zletilých respondentů, 11 – 20 cigaret denně si zapálí 12 respondentů a více jak 20 cigaret denně si zapálí 8 plnoletých dotazovaných. Mezi zletilými respondenty je 83 kuřáků.

U nezletilých respondentů se užívají tabákové výrobky v této míře. Jednou týdně si zapálí 25 nezletilých dotazovaných (3 %). Třikrát týdně si zapálí 9 nepplnoletých dotazovaných, do deseti cigaret denně se vejde 36 nepplnoletých respondentů, 11 – 20 cigaret denně si zapálí 6 respondentů a více jak 20 cigaret denně si zapálí 7 nezletilých dotazovaných. Mezi nezletilými respondenty je 83 kuřáků.

Otázka č. 26: Jaký je tvůj vztah k užívání Marihuany?

530 respondentů (z celkového počtu 841) odpovědělo, že neužívá Marihuanu a nikdy ji ani nezkusili. Následný graf se týká pouze respondentů, kteří Marihuanu buď zkusili, nebo ji užívají.

Graf 26 Užívání Marihuany (zdroj vlastní)

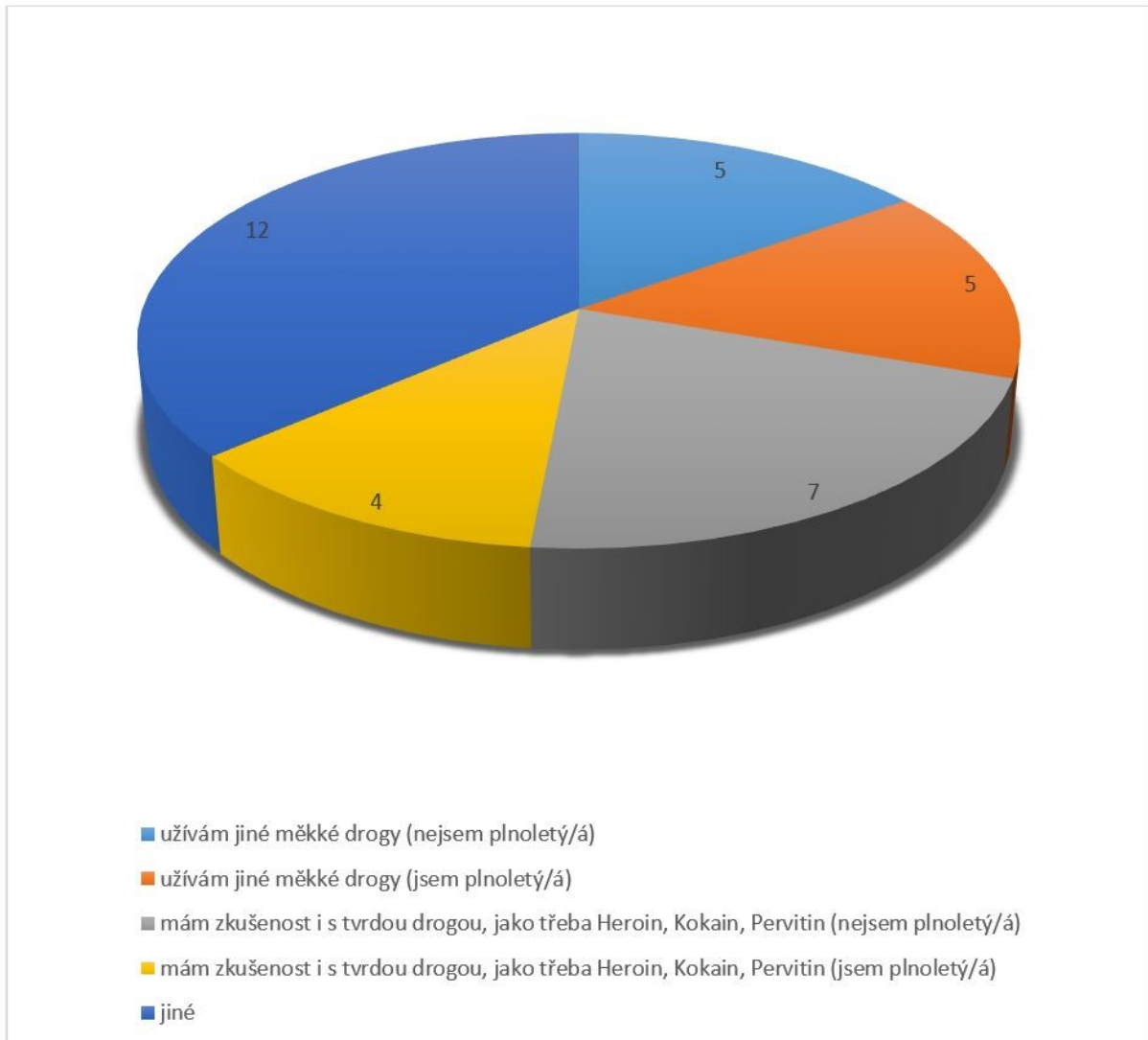
Tento graf se zabývá užíváním Marihuany. Cílem bylo zjistit, jak často respondenti Marihuanu užívají. Odpovědi jsou též rozděleny podle plnoletosti dotazovaných. Marihuanu neužívá 530 respondentů (z celkového počtu 841). Zbýlých 311 respondentů zkušenosti s užíváním Marihuany, ať už ve větší, či menší míře má, a to včetně nezletilých.

U zletilých respondentů se užívá Marihuana v této míře. Marihuanu zkusilo 76 plnoletých respondentů (24 %), ale už ji nikdy nechtějí. 1 – 6x za rok kouří Marihuanu 45 plnoletých dotazovaných (14 %), 1x měsíčně kouří Marihuanu 14 zletilých respondentů (5 %), 1x týdně kouří Marihuanu 7 plnoletých respondentů, 3x týdně kouří Marihuanu 7 zletilých respondentů a 9 plnoletých respondentů kouří Marihuanu denně. S Marihuanou má tedy zkušenost 158 zletilých respondentů, z toho ji 76 respondentů již nechce a 82 zletilých respondentů ji stále užívá.

U nezletilých respondentů se užívá Marihuana v této míře. Marihuanu zkusilo 98 neplnoletých respondentů (32 %), ale už ji nikdy nechtějí. 1 – 6x za rok kouří Marihuanu 22 neplnoletých dotazovaných (7 %), 1x měsíčně kouří Marihuanu 12 nezletilých respondentů (4 %), 1x týdně kouří Marihuanu 6 neplnoletých respondentů, 3x týdně kouří Marihuanu 3 nezletilí respondenti a 12 neplnoletých respondentů kouří Marihuanu denně. S Marihuanou má tedy zkušenost 153 nezletilých respondentů, z toho ji 98 respondentů již nechce a 55 nezletilých respondentů ji stále užívá.

Otázka č. 27: Jaký je tvůj vztah k užívání jiných drog, než je Marihuana?

808 respondentů (z celkového počtu 841) odpovědělo, že neužívá žádné drogy. Následný graf se týká pouze respondentů, kteří užívají jiné drogy než Marihuanu.

Graf 27 Užívání drog (zdroj vlastní)

Tento graf se zabývá užíváním jiných drog, než je Marihuana. 5 zletilých respondentů užívá jiné měkké drogy, 4 zletilí respondenti mají zkušenost i s tvrdou drogou. 5 nezletilých dotazovaných užívá jiné měkké drogy, 7 nezletilých respondentů má zkušenost i s tvrdou drogou. 12 respondentů, kteří odpověděli „jiné“, mají zkušenosti s jinými druhy drog. Byly zaznamenány odpovědi jako Meskalito, LSD, halucinogenní houby, MDMA, Extáze, Peyotl, Kouř, Čertova buřina, kyselina lysergová a metamfetaminy.

8.2 Vyhodnocení výsledků průzkumu

Pokud se blíže podíváme na shrnutí výsledků tohoto průzkumu, můžeme z něj vyvodit následující závěry.

Šetření se zúčastnilo 841 respondentů. Jednalo se o 71 % mužů a 29 % žen, ve věkovém rozmezí 14 až 22 let, přičemž všichni respondenti zodpověděli všechny položené otázky. Pokud zprůměrujeme výsledky o trvání nočního spánku, můžeme určit, že respondenti spí v průměru 8 hodin denně (480 minut), což je třetina denní dotace. Po prozkoumání údajů doby cesty do školy a zpět můžeme soudit, že respondenti tráví cestou do školy a zpět průměrně 90 minut, tedy 45 minut do školy a 45 minut zpět. Počet hodin strávených ve škole se sice liší, nicméně v průměru můžeme učit číslo 7 (420 minut). Každodenní přípravu do školy nepodceňuje 91 % respondentů, v průměru můžeme určit 40 minut. Každodenní domácí povinnosti má 94 % respondentů. Podle dotazníkových odpovědí můžeme určit, že průměrný čas věnovaný těmto povinnostem je 45 minut.

Jak to tedy ve skutečnosti s volným časem respondentů vypadá? Pokud odečteme od 24 hodin spánek, cestu do školy a zpět, čas strávený ve škole, čas věnovaný přípravě do školy a čas vyčleněný na každodenní domácí povinnosti, zbyde nám 365 minut, tedy 6,083 hodiny, což můžeme zaokrouhlit na 6 hodin volného času v běžný pracovní den. Jiný průměr samozřejmě mají víkendové dny, kdy respondentům zůstanou maximálně každodenní povinnosti, případně příprava na vyučování.

Tím se volný čas navyšuje o čas, který je spojený s vyučováním. Naopak, průměr nám zase poníží čas věnovaný přivýdělku, tedy různé druhy brigád. Předpokládám, že přivýdělku se respondenti věnují převážně o víkendových dnech. Pokud počítáme s faktem, že přivýdělku se věnuje 41 % respondentů, s časovou dotací od 1 do více než 20 hodin týdně, měla by tato čísla mít vliv na víkendový volnočasový průměr. Pak by se tedy konečné číslo ustálilo na 11ti hodinách volného času denně o víkendu. Nutno podotknout, že výsledné zjištění je průměrné, někteří respondenti samozřejmě mohou mít volného času více a někteří méně. Dle mého názoru je výsledek tohoto šetření reálný a matematicky podložený. Jakým způsobem respondenti volný čas využívají, je zahrnuto v grafech.

8.3 Diskuse

Tohoto výzkumu se zúčastnilo 841 respondentů ze tří středních škol v Chomutově. Tito respondenti odpověděli na všech 27 dotazníkových otázek. Jednalo se o 600 mužů (71 %) a 241 žen (29 %) ve věku od 14 do 22 let. Nejvyšší počty respondentů se pohybovaly ve věkovém rozmezí od 16 do 19 let, celkem 775 (92 %). Ze Střední odborné školy energetické a stavební, Obchodní akademie a Střední zdravotnické školy Chomutov, se zúčastnilo 531 respondentů (63 %), ze Střední školy technické, gastronomické a automobilní Chomutov, se průzkumu zúčastnilo 15 respondentů (2 %) a ze Střední průmyslové školy a Vyšší odborné školy Chomutov, se zúčastnilo 295 respondentů (35 %). Z celkového počtu 841 dotazovaných, jich celkem 743 (88 %) v noci spí 6 až 9 hodin, nejvyšší zastoupení má spánek 8 hodin u 307 respondentů. Čas strávený cestou do školy a zpět je u respondentů různý. Někteří žáci jsou ve škole za 10 minut, v tomto případě se jedná o žáky ubytované na domově mládeže, některým cesta trvá i 40 minut a déle. Dle dotazníkového šetření se 82 % respondentů dopraví do školy do 40 minut, ostatním trvá doprava déle. Ve škole 86 % respondentů tráví 6 – 8 hodin čistého času denně. Ke každodenní přípravě do školy se žáci staví zodpovědně. Denně se jich připravuje 91 % a přípravě věnují od pár minut až po hodinu a půl, nejčastěji však 31 – 60 minut. Domácí povinnosti má 94 % všech dotazovaných. Někteří mají hotovo za pár minut, jiní domácími činnostmi stráví i více než 2 hodiny denně. Nejvíce respondentů tráví pomocí v domácnosti od pár minut, do 1,5 hodiny denně (79 %). Nejčastěji doma pomáhají s vynesemím koše, úklidem podlahy, mytím nádobí, utíráním prachu, prací s palivy (dřevem, uhlím), zahradnickými pracemi (sekáním trávy), hlídáním sourozenců a péčí o domácí mazlíčky. Pod pojmem „volný čas“ si 53 % všech respondentů představí čas, kdy si mohou dělat, co chtějí, 17 % respondentů si představuje čas na zájmové činnosti a 15 % dotazovaných si představí čas na sport. Posledních 25 % si rozdělil čas na spánek, počítač a neskutečná nuda, kterou si pod pojmem „volný čas“ představuje 5 respondentů. Na otázku ohledně dostatku či nedostatku volného času, odpovědělo 64 % respondentů ANO a spíše ANO, 36 % respondentů odpovědělo NE a spíše NE, z toho si je 122 (15 %) dotazovaných naprosto jisto, že rozhodně dostatek volného času nemají. Ve volném čase se respondenti nejčastěji věnují sportovním aktivitám (30 %), setkávání s přáteli (28 %), počítači (23 %) a turistice, či výletům (11 %). Volný čas nejraději tráví s kamarády (51 %), s rodinou (20 %), sami se sebou (14 %), nebo s přítelem či přítelkyní (7 %). Nejčastěji navštěvovanými kulturními a společenskými zařízeními v Chomutově jsou kino Svět, městské divadlo, městská knihovna a letní kino. Žádné z těchto zařízení nenavštěvuje 367 (36 %) respondentů. Nejčastěji navštěvovaná veřejná sportovní zařízení v Chomutově jsou

aquasvět, městská sportovní hala, letní stadion a zimní stadion Rocknet aréna. Žádné z těchto zařízení nenavštěvuje 295 (23 %) dotazovaných. Co se týče času stráveného u televize, 49 % respondentů se na televizi vůbec nekouká, 30 % respondentů věnuje televizi maximálně 1 hodinu denně. Zbýlých 21 % se na televizi dívá v průměru od jedné do pěti hodin denně. U času, který respondenti tráví denně u počítače, dopadlo rozložení odpovědí následovně. Přes 3 hodiny denně (někdo i více než 5 hodin) tráví u počítače 37 % respondentů, mezi 1 a 2 hodinami se pohybuje 32 % respondentů, do jedné hodiny se vejde 22 % respondentů. Žádný čas u počítače netráví pouze 9 % dotazovaných. Počítač používají respondenti k různým aktivitám. Nejčastěji na sledování filmů a seriálů (529 odpovědí), hraní her (461 odpovědí), internet a hledání informací (441 odpovědí), sociální sítě (323 odpovědí). Nejvíce odpovědí však získala položka příprava do školy a plnění úkolů (718). U otázky ohledně čtení knih jsem byl celkem překvapen. To že spousta žáků nečte, to víme. Ale ono jich i docela dost čte. Z celkového počtu 841 respondentů nečte 49 % a 51 % respondentů jsou čtenáři. 29 % přečte v průměru jednu knihu za měsíc, 13 % přečte knihy dvě. Posledních 9 % respondentů čte i více. Další bod se týká nudy ve volném čase. Vůbec, nebo velmi zřídka se nudí 84 % (710) respondentů a každý den se alespoň chvíli nudí 12 % dotazovaných. Ostatní 4 % (31) se nudí každý den, minimálně polovinu nebo veškerý volný čas. Respondenti si o náplni svého volného času rozhodují převážně sami (54 %), výjimečně jim s náplní pomohou rodiče (41 %). Volný čas posledních 5 % respondentů řídí rodiče, trenér, přítel či přítelkyně. Většina dotazovaných si žádným způsobem nepřivydělává (59 %). Výdělečné činnosti se věnuje 41 % respondentů, a to od pár hodin týdně, až po více než 20 hodin. Maximálně 20 hodin za týden pracuje 26 % respondentů. Převážná většina dotazovaných nemá vlastní zkušenosti se záškoláctvím. Za školu nikdy nechodí 84 % respondentů, maximálně jednu hodinu za měsíc jich zamešká 9 %. 25 respondentů (4 %) nepříjde jednou, nebo vícekrát týdně do školy na celý den. Otázka užívání alkoholu mne velice zajímala. Dle grafu alkohol vůbec nepije 32 % respondentů, jednou za měsíc si dá 22 % respondentů (zletilí - 186) a 26 % (nezletilí - 218). Jednou či vícekrát týdně se alkoholu napije 94 zletilých (11 %) a 50 nezletilých (6 %). Denně pije alkohol 12 plnoletých a 9 neploletých respondentů. Tabákové výrobky neužívá 80 % respondentů. Jednou až 3x týdně si zapálí cigaretu 28 plnoletých 34 nezletilých respondentů, denně kouří 55 plnoletých a 49 nezletilých respondentů, a to od jedné, až po více než 20 cigaret. Zkušenost s Marihuanou nemá 63 % respondentů (530). Marihuanu zkusilo 76 plnoletých a 98 nezletilých respondentů, ale už ji nikdy nechtějí. Ostatní respondenti, ať už zletilí (82) či nezletilí (55) užívají Marihuanu v menším, či větším množství, z toho 9 plnoletých a 12 nezletilých kouří Marihuanu denně. Zkušenost s jinou drogou, než je Marihuana, mají 4 % respondentů, 96 % respondentů žádné

jiné drogy neužívá. Jiné měkké drogy užívá 5 plnoletých a 5 nezletilých respondentů, zkušenost s tvrdou drogou mají 4 plnoletí a 7 nezletilých respondentů. 12 dotazovaných má zkušenost, nebo užívá jiné drogy, například LSD, Extáze a metamfetaminy.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se věnoval v dnešní době velice často zmiňovanému, řešenému a dle mého názoru celosvětově důležitému tématu, kterým je „volný čas“. Volným časem a souvisejícími tématy, se zabývá nepřehledné množství autorů, jak domácích, tak světových. Od těchto autorů si pojem volný čas vysloužil mnoho interpretací, mnoho definic, mnoho pohledů. Avšak všechny tyto interpretace jsou si velice podobné a liší se pouze v pár detailech.

Volný čas je nedílnou součástí života každého jedince. Jedná se o čas, který je v první řadě určený pro relaxaci, čas, který máme vyčleněný pro své koníčky či záliby, u kterých nabíráme novou duševní sílu. Každý člověk má jiné potřeby trávení volného času. V případě dětí a mládeže je potřeba, věnovat tomuto času zvýšenou pozornost. Vhodně zvolené volnočasové aktivity prokazatelně pomáhají rozvoji osobnosti, spoluvytváří žebříček hodnot, ovlivňují názory a postoje. Jedná se o součást komplexního výchovného procesu, který samozřejmě zahrnuje i rodinné a školní prostředí. Žádné, nebo nevhodně zvolené volnočasové aktivity mohou způsobit stres, nezáměr a nudu, která bývá jedním z mnoha činitelů, které mohou způsobit snadnější sklouznutí k rizikovému chování. Toto platí samozřejmě u dětí a mládeže všech věkových kategorií.

Ve své práci se jednou z těchto kategorií zabývám. Vybral jsem si střední školství, ve kterém se již 18 let pohybuji jako učitel odborného výcviku. Tato bakalářská práce se snaží objasnit, jakým způsobem tráví žáci středních škol v Chomutovském regionu čas. Tím je myšleno čas jako celek, jehož součástí je samozřejmě i čas volný. Je nutno podotknout, že smyslem této práce není potvrdit či vyvrátit jakékoliv hypotézy, ale pouze potvrdit či vyvrátit základní výzkumné předpoklady. Úkolem této práce je získat informativní a komplexní pohled do této problematiky, která zahrnuje denní časový harmonogram respondentů, sběr časových údajů o všech denních aktivitách, včetně základní biologické potřeby, jako je spánek. Dále sběr informací o činnostech ve volném čase s časovými údaji, o každodenních povinnostech, včetně informací o navštěvovaných volnočasových kulturních či sportovních zařízeních v Chomutově.

Dále jsem se v této práci zabýval rizikovým chováním, které může nekvalitní trávení volného času ve všech směrech podpořit. Nasbíraná data byla poté zpracována do grafů, ze kterých byl vytvořen kompletní souhrn. Sběr informací byl řešen dotazníkovým průzkumem, kterého se zúčastnilo 841 respondentů ze tří Chomutovských středních škol.

Dle mého názoru, nasbíraná data splnila cíl této práce. Úkolem bylo zjistit, jak středoškoláci v Chomutově tráví čas jako celek, kolik mají volného času, jakým způsobem tento čas vyplňují, s kým tento čas tráví nejraději, jaké mají povinnosti, jaké mají zájmy, kolik času věnují jednotlivým aktivitám, jaká navštěvují zařízení a zda mají zkušenosti s alkoholem a drogami. Všechny tyto otázky byly zodpovězeny a základní předpoklady této práce byly potvrzeny.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

9 Bibliografie

ČÁP, Jan, 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-534-3.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ, 2007. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7.

ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál.

HÁJEK, Hofbauer, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.

HODAŇ, Bohuslav, ed., 2002. *Volný čas a jeho současné problémy: sborník příspěvků přednesených na vědeckém symposiu v Olomouci ve dnech 20. a 21. května 2002*. 2002. Olomouc: Hanex Olomouc pro Fakultu tělesné kultury. ISBN 80-85783-37-1.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

JANIŠ, Kamil, 2009. *Úvod do problematiky volného času*. Vyd. 1. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd. ISBN 978-80-7248-530-7.

JEDLIČKA, Richard a Jaroslav KOŤA, 1998. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže: aktuální problémy výchovy : [učební text pro posluchače filozofické fakulty Univerzity Karlovy]*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-555-8.

KOTULÁN, Jaroslav, 1999. *Zdravotní nauky pro pedagogy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2179-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília, 2004. *Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK. ISBN 80-223-1930-9.

KRAUS, Blahoslav, ed. a Věra POLÁČKOVÁ, ed., 2001. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. [1. vyd.]. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.

MARTÍNEK, Zdeněk, 2009. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2310-5.

NĚMEC, Jiří, 2002. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. 2002. Brno: Paido. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 1999. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 2001. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-569-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 2008. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 4. vyd. Praha, Česká republika: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina, 2014. *Pedagogika volného času*. 2014. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-666-6.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 1995. *Pedagogický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.

SAK, Petr a Karolína KOLESÁROVÁ, 2004. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis. ISBN 80-86320-33-2.

SPOUSTA, Vladimír, 1996. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1274-9.

SVOBODOVÁ, Jarmila a Bohumíra ŠMAHELOVÁ, 2007. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. 2007. Brno: MSD. ISBN 978-80-86633-81-7.

TŮMA, Jiří, 2018. *Pedagogika volného času*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, spol. s r.o. ISBN 978-80-87723-43-2.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál. ISBN 80-7178-802-3.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL, 1995. *Základy pedagogiky volného času*. 1995. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.

10 Internetové zdroje

https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

<http://www.chomutov-mesto.cz/>

<http://www.esoz.cz>

<http://www.tgacv.cz>

<http://www.spscv.cz>

11 Přílohy

Příloha č. 1: Vzorový dotazník

Využití volného času a volnočasových aktivit žáků středních škol v Chomutově

Vážení žáci. Tento dotazník vznikl jako hlavní podklad pro mou praktickou část Bakalářské práce na téma využití volného času žáků středních škol na Chomutovsku. Nyní se na vás obracím se žádostí o zodpovězení všech otázek v tomto výzkumu, který je zcela anonymní. Vážím si vaší pomoci a těším se na zajímavé výsledky. Vladimír Arnold, učitel OV, ESOZ Chomutov.

POZOR: TENTO DOTAZNÍK JE URČEN POUZE PRO ŽÁKY DENNÍHO STUDIA, KTEŘÍ BYDLÍ V CHOMUTOVĚ NEBO V JIRKOVĚ A PRO ŽÁKY UBYTOVANÉ NA DOMOVECH MLÁDEŽE V CHOMUTOVĚ!!! ŽÁCI, KTEŘÍ DENNĚ DOJÍZDÍ Z JINÉHO MĚSTA - NEVYPLŇOVAT!!!

1. Jsi muž, nebo žena?

- muž
- žena

2. Kolik je ti let?

14 – 22 let (rolovací nabídka)

3. Kolik hodin v noci průměrně spíš?

1-12 (rolovací nabídka)

4. Jakou navštěvuješ školu?

- Střední odborná škola energetická a stavební, Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola, Chomutov, příspěvková organizace
- Střední škola technická, gastronomická a automobilní, Chomutov, příspěvková organizace
- Střední průmyslová škola a Vyšší odborná škola, Chomutov, příspěvková organizace

5. Kolik času ti celkem zabere samotná cesta z domova do školy a zpět? (sečti čas tam a zpět)

- 10 až 20 minut
- 21 minut až 40 minut
- 41 minut až 60 minut
- 61 minut až 80 minut
- 81 minut a déle

6. Kolik hodin denně strávíš průměrně ve škole? (ne vyučovací hodiny, ale celkový čas, bez cesty do školy a zpět)

1-10 hodin (rolovací nabídka)

7. Kolik času denně věnuješ přípravě do školy?

- méně než 30 minut
- 31 minut až 60 minut
- 61 minut až 90 minut
- déle
- nepřipravuji se

8. Máš každodenní domácí povinnosti? Pokud ano, kolik času jim průměrně věnuješ?

- žádné domácí povinnosti nemám
- ano, maximálně 0,5 hodiny denně
- ano, více než 0,5 hodiny, maximálně 1 hodinu denně
- ano, více než 1 hodinu, maximálně 1,5 hodiny denně
- ano, více než 1,5 hodiny, maximálně 2 hodiny denně
- více než 2 hodiny denně

9. S čím doma nejčastěji pomáháš? (výběr více možností)

- s ničím nepomáhám, není to potřeba
- vynesení koše
- mytí nádobí, úklid myčky
- úklid podlahy (vysávání, vytírání...)
- utírání prachu
- práce s palivou (uhlí, dřevo, štípání, rovnání, nošení)
- zahradnické práce (sekání trávy apod.)
- péče o sourozence, hlídání
- péče o domácího mazlíčka
- jiné, uveď

10. Co si představíš pod pojmem „volný čas“?

- čas, kdy si můžu dělat, co chci
- čas, kdy hlavně odpočívám, nebo spím
- čas, který využívám aktivně a sportuji
- čas, kdy se neskutečně nudím
- čas na počítač, sociální sítě a PC hry
- čas, který využívám k zájmovým činnostem
- jiné (uveď jaké)

11. Myslíš si, že máš dostatek volného času?

- ANO
- NE
- spíše ANO
- spíše NE

12. Jakou činnost ve svém volném čase provozuješ nejčastěji?

- setkávání s kamarády (venku, v restauraci, při zájmových aktivitách, u někoho doma...)
- sportovní aktivity (běh, fitness, jóga, cyklistika, fotbal, plavání, florbal, tenis, volejbal, nohejbal, házená, bruslení (led, in-line), lyžování, bojové sporty)
- kulturní akce (kino, divadlo, koncert, festival, výstava....)
- sledování TV
- počítač (hraní her, sociální sítě, surfování na internetu a získávání informací.....)
- četba knih
- turistika, výlety
- nakupování
- hra na hudební nástroj (klavír, kytara, bicí, housle, klarinet, flétna....)
- studium, příprava do školy
- zpěv
- pomoc v domácnosti
- odpočinek, spánek
- jiné (uved' jaké)

13. S kým nejraději trávíš svůj volný čas?

- s rodinou
- s kamarády
- sám, sama
- s domácím mazlíčkem
- jiné (uved' jaké)

14. Které z kulturních a společenských zařízení v Chomutově navštěvuješ? (výběr více možností)

- žádné
- kino Svět
- městská knihovna
- letní kino
- městské divadlo
- oblastní muzeum
- jiné (uved' jaké)

15. Která z veřejných sportovních zařízení v Chomutově navštěvuješ? (výběr více možností)

- žádné
- aquasvět
- letní stadion
- loděnice
- městská sportovní hala
- minigolf Kamencové jezero
- skatepark
- sportovní areál Domovinka
- sportovní areál Tomáše ze Štítného
- sportovní hala Březenecká
- zimní stadion Rocknet aréna

16. Kolik hodin denně strávíš průměrně u televize?

- na televizi nekoukám
- maximálně 0,5 hodiny
- více jak 0,5 hodiny, maximálně 1 hodinu
- více než 1 hodinu, maximálně 2 hodiny

- více než 2 hodiny, maximálně 3 hodiny
- více než 3 hodiny, maximálně 4 hodiny
- více než 4 hodiny, maximálně 5 hodin
- více než 5 hodin denně

17. Kolik hodin denně strávíš průměrně u počítače?

- žádný čas u počítače netrávím
- maximálně 0,5 hodiny
- více jak 0,5 hodiny, maximálně 1 hodinu
- více než 1 hodinu, maximálně 2 hodiny
- více než 2 hodiny, maximálně 3 hodiny
- více než 3 hodiny, maximálně 4 hodiny
- více než 4 hodiny, maximálně 5 hodin
- více než 5 hodin denně

18. Na jaké aktivity používáš počítač? (výběr více možností)

- příprava do školy a plnění úkolů
- surfování na internetu a hledání informací
- úprava videí, fotografií, tvorba hudby
- hraní her
- sebevzdělávání
- sociální sítě
- sledování filmů a seriálů
- počítač nepoužívám
- jiné (uved' jaké)

19. Kolik knih přečteš průměrně za měsíc?

0-10 (rolovací nabídka)

20. Nudíš se někdy ve svém volném čase?

- nikdy se nenudím, využívám volný čas naplno
- občas se krátkou chvílí nudím, ale není to každý den
- nudím se téměř každý den, ale jen malou část svého volného času
- nudím se každý den, téměř polovinu svého volného času
- nudím se každý den, téměř veškerý volný čas

21. Kdo rozhoduje o náplni tvého volného času?

- pouze já sám/sama
- převážně já, někdy rodiče
- převážně rodiče
- jiné (uved')

22. Chodíš na brigádu? Pokud ano, kolik hodin týdně se jí věnuješ?

- nechodím na žádnou brigádu
- maximálně 5 hodin týdně
- 6 až 10 hodin týdně
- 11 až 15 hodin týdně
- 16 až 20 hodin týdně
- více než 20 hodin týdně

23. Máš vlastní zkušenosti se záškoláctvím?

- ne, nikdy za školu nechodím
- ano, ale v průměru nezameškám ve škole víc jak 1 vyučovací hodinu za měsíc
- ano, ale v průměru nezameškám ve škole víc jak 1 vyučovací hodinu týdně
- ano, ale v průměru nezameškám ve škole víc jak 3 vyučovací hodiny týdně
- ano, v průměru jednou týdně nepříjdu do školy na celý den
- ano, v průměru dvakrát týdně nepříjdu do školy na celý den

24. Jaký je tvůj vztah k užívání alkoholických nápojů?

- nikdy alkohol nepiji
- alkohol piji v průměru jednou za měsíc (nejsem plnoletý/á)
- alkohol piji v průměru jednou za měsíc (jsem plnoletý/á)
- alkohol piji v průměru jednou za týden (nejsem plnoletý/á)
- alkohol piji v průměru jednou za týden (jsem plnoletý/á)
- alkohol piji v průměru třikrát za týden (nejsem plnoletý/á)
- alkohol piji v průměru třikrát za týden (jsem plnoletý/á)
- alkohol piji denně (nejsem plnoletý/á)
- alkohol piji denně (jsem plnoletý/á)

25. Jaký je tvůj vztah k užívání tabákových výrobků? (běžné cigarety, elektronické cigarety, IQOS)

- neužívám tabákové výrobky
- zapálím si v průměru jednou týdně (nejsem plnoletý/á)
- zapálím si v průměru jednou týdně (jsem plnoletý/á)
- zapálím si v průměru třikrát týdně (nejsem plnoletý/á)
- zapálím si v průměru třikrát týdně (jsem plnoletý/á)
- kouřím pravidelně, ale ne víc jak 10 x denně (nejsem plnoletý/á)
- kouřím pravidelně, ale ne víc jak 10 x denně (jsem plnoletý/á)
- kouřím pravidelně, 11-20 x denně (nejsem plnoletý/á)
- kouřím pravidelně, 11-20 x denně (jsem plnoletý/á)
- kouřím pravidelně víc jak 20 x denně (nejsem plnoletý/á)
- kouřím pravidelně víc jak 20 x denně (jsem plnoletý/á)

26. Jaký je tvůj vztah k užívání Marihuany?

- neužívám Marihuanu, nikdy jsem to ani nezkusil/a
- zkusil/a jsem Marihuanu, ale už to nechci (nejsem plnoletý/á)
- zkusil/a jsem Marihuanu, ale už to nechci (jsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 1 - 6x za rok (nejsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 1 - 6x za rok (jsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 1 x za měsíc (nejsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 1 x za měsíc (jsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 1 x týdně (nejsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 1 x týdně (jsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 3 x týdně (nejsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu v průměru 3 x týdně (jsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu denně (nejsem plnoletý/á)
- kouřím Marihuanu denně (jsem plnoletý/á)

27. Jaký je tvůj vztah k užívání jiných drog, než je Marihuana?

- neužívám žádné drogy
- užívám jiné měkké drogy (nejsem plnoletý/á)
- užívám jiné měkké drogy (jsem plnoletý/á)
- mám zkušenost i s tvrdou drogou, jako třeba Heroin, Kokain, Pervitin (nejsem plnoletý/á)
- mám zkušenost i s tvrdou drogou, jako třeba Heroin, Kokain, Pervitin (jsem plnoletý/á)
- jiné (popiš)